

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій**

Затверджено
Вченою радою Факультету фінансів та
цифрових технологій
протокол від «12» 12 2021р. № 1
Голова Вченої ради Факультету

М. РЯБОКІНЬ

**Методичні рекомендації
до організації самостійної та індивідуальної роботи
з навчальної дисципліни «Фінансовий ринок»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(заочної форми навчання)
Статус дисципліни: обов'язкова
галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Ірпінь - 2021

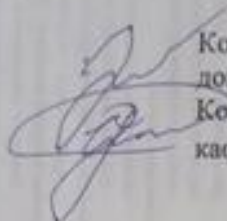
Методичні рекомендації для організації самостійної та індивідуальної роботи складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Фінансовий ринок», затвердженої Науково-методичною радою УДФСУ «16» листопада 2021 р. (протокол № 9)

Укладачі:

Рябокін М. В., к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків
Вергелюк Ю. Ю., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових

Рецензенти:

Коляда Т. А., к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних фінансів
Коваленко Ю. М., д.е.н., професор, професор кафедри фінансових ринків та технологій

Розглянуто та схвалено кафедрою фінансових ринків та технологій, протокол від «14» грудня 2021 № 9.

В.о. завідувача кафедри

Чуницька І.І., д.е.н., професор

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Пояснювальна записка.....	5
Тематичний план.....	7
Матеріали для самостійного опрацювання курсу.....	8
Перелік питань для самоконтролю.....	33
Перелік питань до контрольних заходів.....	36
Порядок оцінювання знань.....	39
Список літератури.....	41

ВСТУП

Актуальність дисципліни «Фінансовий ринок» обумовлена необхідністю вивчення здобувачами теоретичних та практичних засад функціонування його секторів. Суб'єкти фінансового ринку забезпечують функціонування усієї фінансової системи, створюють велику частину ВВП та будують систему перерозподілу фінансових ресурсів в економіці. Саме тому, теми дисципліни є необхідними в структурі знань здобувача-фінансиста.

Метою навчальної дисципліни є формування системи теоретичних і практичних знань з основ розвитку та функціонування фінансового ринку як підсистеми фінансових відносин.

Завдання навчальної дисципліни :

- виявлення макроекономічної позиції фінансового ринку в системі економічних відносин;
- розкриття, взаємозв'язків між заощадженнями та інвестиціями на основі аналізу руху грошових потоків в економіці;
- обґрунтування необхідності функціонування фінансових інструментів, рух яких опосередковується взаємовідносинами між суб'єктами фінансового ринку;
- обґрунтування необхідності державного регулювання фінансового ринку;
- виявлення суті інфраструктури фінансового ринку, її значення для забезпечення виконання ринком своїх функцій;
- розкриття основних відмінностей обігу різних видів фінансових інструментів.

Об'єктом навчальної дисципліни процес функціонування фінансового ринку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості організації та функціонування фінансового ринку.

Методи та форми навчання:

- вивчення теоретичних аспектів дисципліни у тісному зв'язку з практикою;
- ігрове (імітаційне) планування діяльності студентів на семінарах та практичних заняттях, яке є різновидом рольової гри, що стимулює активність студентів, привчає їх до праці у групі фахівців;
- метод стратегічного навчання, суть якого полягає у постановці перед студентами етапних завдань та опрацюванні широкого кола спеціальної інформації;
- метод розвитку системного мислення – формування у студентів уміння і навичок виявляти взаємозв'язки між окремими факторами проблеми та знаходити оптимальне рішення;
- метод конструктивного навчання – тобто прищеплення студентам практичних навичок усунення конкретних помилок на певній ділянці роботи

Застосування цих методів у ході навчання дає змогу реалізувати такі концептуальні принципи викладання:

- проблемність (у процесі навчання розглядаються проблеми реального життя, пов'язані з інтересами і потребами тих, хто навчається);
- узгодженість та системність цілей навчання та орієнтованість на життєвий досвід студентів;
- навчання за принципом поступового ускладнення завдань – «від простого – до складного», «від відомого – до невідомого».
- націленість на самонавчання (викладач лише допомагає студентові вчитися);
- професійний вишкіл (уміння застосовувати на практиці отримані знання є ключовим елементом концепції навчання);
- зворотний зв'язок (студенти постійно отримують оцінку своїх зусиль).

В процесі навчання у студентів формується системне мислення на основі глибокого розуміння явищ, процесів, відносин у сфері функціонування фінансового ринку. Це дасть змогу майбутнім фахівцям опанувати інструментарій вирішення економічних та фінансових проблем, допоможе стати активним учасником вітчизняного та міжнародного фінансового ринку.

Організація поточного контролю та підсумкового контролю знань. Поточний контроль проводиться у вигляді усного та письмового опитування на семінарських заняттях, підготовки індивідуального завдання, написання поточних контрольних робіт. Підсумковий контроль передбачено проводити у формі екзамену.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота з дисципліни «Фінансовий ринок» передбачає вивчення студентами питань, які винесено на самостійне опрацювання, а також виконання індивідуальних завдань, які є складовими системи оцінювання знань студента.

Специфіка заочної форми навчання передбачає обмежену кількість аудиторних годин при вивченні курсу, тому самостійна робота студентів займає досить важливе і значне місце в навчальному процесі і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом.

Метою самостійної роботи студентів є формування теоретичних знань та практичних навичок щодо особливостей функціонування фінансового ринку, систематизація та інтеграція знань про порядок, способи надання фінансових послуг.

Завдання самостійної роботи з курсу:

- оволодіння теоретичною інформацією в межах питань тем дисципліни «Фінансовий ринок»;
- вироблення навичок використання наукового підходу у вирішенні конкретних завдань пов'язаних із функціонуванням фінансового ринку;
- аналіз конкретних ситуацій на фінансовому ринку, їх критичний опис та пояснення.

Теоретичні запитання винесені на самостійне опрацювання за темами:

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці

1. Еволюція економічної думки, щодо ролі фінансового ринку в економіці
2. Генезис фінансового ринку в Україні
3. Структура та інфраструктура фінансового ринку в Україні

Тема 2. Регулювання фінансового ринку

1. Опрацювання основних положень Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».
2. Діяльність інститутів державного регулювання у окремих секторах фінансового ринку України.
3. Міжнародні інструменти регулювання фінансового ринку
4. Стратегія розвитку фінансового ринку до 2025 р.

Тема 3. Суб'єкти фінансового ринку

1. Особливі інституційні учасники фінансового ринку (холдингові, трастові об'єднання тощо)
2. Інформаційно - телекомунікаційні інститути як учасники фінансового ринку.

Тема 4. Ризик і ціна капіталу

1. Ануїтет: поняття, особливості, механізм розрахунку
2. Методика оцінки ризиків, що застосовується в українських банківських інститутах

Тема 5. Ринок пайових цінних паперів

1. Операції IPO в Україні
2. Основні операції з пайовими цінними паперами

Тема 6. Ринок боргових цінних паперів

1. Агенції з оцінки курсової вартості пайових та боргових цінних паперів

Тема 7. Ринок похідних та структурованих цінних паперів

1. Особливості біржового обертання похідних та структурованих цінних паперів
2. Міжнародні тенденції розвитку похідних та структурованих цінних паперів

Тема 8. Первинний та вторинний ринок цінних паперів

1. Особливості і роль індексів українського фондового ринку
2. Історія розвитку фондових бірж в Україні та світі.

Тема 9. Грошовий ринок

1. Особливості функціонування українського міжбанківського ринку
2. Особливості державного регулювання грошового ринку в Україні
3. Напрями розвитку валютного ринку в Україні

Тема 10. Кредитний ринок

1. Система небанківських кредитних установ в Україні
2. Діяльність ломбардів як особливих кредитних установ

Тема 11. Фундаментальний і технічний аналіз

1. Державні інститути, що здійснюють фундаментальний аналіз фінансового ринку
2. Місце та роль приватних компаній у системі технічного аналізу фінансового ринку в Україні

Зміст індивідуального завдання

Аналітична оцінка конкретної практичної ринкової ситуації

Повне та глибоке розуміння ситуації, що панує на світовому та вітчизняному ринках цінних паперів, осягнення особливостей реалізації різних операцій з цінними паперами неминує передбачає оцінку статистичних параметрів в динаміці. Метою даного завдання є вироблення в студентів критичного мислення, аналітичного підходу до оцінки конкретних ситуацій на ринку цінних паперів.

Алгоритм роботи над аналітичним завданням:

1). В разі необхідності, студент самостійно з використанням усіх доступних джерел інформації, в тому числі: лекційний матеріал, підручники, наукові статті, Інтернет джерела – вивчає теоретичну інформацію, щодо тої чи іншої ситуації в межах варіанту. В процесі теоретичного вивчення студент намагається зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки що впливають на ситуацію.

2). Студент визначає джерело статистичної інформації, що дозволяє шляхом статистичної вибірки описати задану ситуацію в динаміці із врахуванням факторів, що її спричиняють.

3). Подача інформації вимагає від студента опрацювання статистичних даних за період – 5 років. Дані подаються у вигляді таблиць та графіків, які можливо редагувати (не картинки). В роботі повинно бути присутні мінімум 3 графічних об'єкти (рисунок та таблиці), тим яких залежить від наочності сприйняття поданого матеріалу. Усі рисунки та таблиці повинні бути підписані та мати вказаної джерела інформації оформлені відповідно до ДСТУ.

4). Кожен рисунок та таблиця мають розміщуватись в логічній послідовності, що дозволяє оцінити ситуацію на ринку цінних паперів чи іншу ситуацію. Студент описує тенденції, намагаючись самостійно їх пояснити. В разі використання думок інших науковців студент робить посторінкові посилання.

5). Методи, якими може користуватись студент під час виконання аналітичного завдання: статистичний, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, наукового абстрагування, графічний, табличний, економіко-математичні методи.

6). Відповідно до порядкового номеру у журналі студент обирає тему проблематики, що підлягає статистичній оцінці. Якщо в переліку тем менше, то обираються в порядку повторення. (21 студент обирає тему 1). Запропоновані теми:

1. Аналіз кредитних угод України з Міжнародним валютним фондом
2. Аналіз кредитних проектів МБРР, ЄБРР та Євратом, що здійснюються в Україні
3. Система державного інвестування інноваційних проектів в Україні
4. Система недержавного інвестування інвестиційних проектів в Україні
5. Аналіз діяльності саморегулювальних організацій в Україні
6. Аналіз динаміки зміни валютного курсу в Україні за період 2015-2019 рр.
7. Тенденції розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні у 2015- 2019 рр.
8. Аналіз використання фінансових інструментів на фондовому ринку України у 2015-2019

рр.

9. Організовані заощадження населення: динаміка і проблеми розміщення.
10. Вибір між акційним та облігаційним фінансуванням (порівняння світового досвіду та досвіду України).
11. Прибутковість фінансових інструментів в Україні (компаративний аналіз).
12. Структура кредитного портфелю українських банків: недоліки, перспективи покращення.
13. Ефективність грошово-кредитної політики НБУ в розрізі розвитку інфляційних процесів в Україні.
14. Взаємозв'язок між валютним курсом та рівнем інфляції в країні.
15. Фундаментальні фактори, що найбільше впливають на курси акцій українських емітентів.
16. Фундаментальні показники, що впливають на курс і дохідність державних цінних паперів.
17. Фундаментальні показники, що впливають на курс і стійкість національної валюти.
18. Аналіз практики здійснення вексельного обігу в Україні
19. Розвиток світових ринків акцій (на прикладі США, Німеччини або будь-якої іншої країни).
20. Порівняльний аналіз функціонування та розвитку ринку страхування життя в Україні та світі.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

ФББз-20-1ж; ФББз-20-2

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Семінари (практич. заняття) (год.)	Інд.-конс. робота (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ I = 2 залікових кредити (80 год.)						
ЗМ 1 Основи функціонування фінансового ринку (Теми 1-4)						
Т.1	Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці	2	2		19	23
Т.2	Регулювання фінансового ринку				19	19
Т.3	Суб'єкти фінансового ринку				19	19
Т.4	Ризик і ціна капіталу				19	19
Всього по модулю I:		2	2	0	76	80
МОДУЛЬ II = 3 заліковий кредит (100 год.)						
ЗМ 2 Структура ринку цінних паперів (Теми 5-8)						
Т.5	Ринок пайових цінних паперів				14	14
Т.6	Ринок боргових цінних паперів				14	14
Т.7	Ринок похідних та структурованих цінних паперів				14	14
Т.8	Первинний та вторинний ринок цінних паперів		2		11	13
ЗМ 3 Аналіз грошового та кредитного ринків (Теми 5-6)						
Т.9	Грошовий ринок	2	2		11	15
Т.10	Кредитний ринок				14	14
Т.11	Фундаментальний і технічний аналіз			2	14	16
<i>Аудиторна контрольна робота -40 хв за рахунок семінарського заняття</i>						
Всього по модулю II:		2	4	2	92	100

Форма підсумкового контролю – екзамен					
Разом годин з курсу:	4	6	2	168	180

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

ФББз-21-2к

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Семинари (практич. заняття) (год.)	Інд.-конс. робота (год.)	СРС (год.)	Всього (год.)
МОДУЛЬ I = 2 залікових кредити (60 год.)						
ЗМ 1 Основи функціонування фінансового ринку (Теми 1-4)						
T.1	Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці	2	2		4	8
T.2	Регулювання фінансового ринку				6	6
T.3	Суб'єкти фінансового ринку				8	8
T.4	Ризик і ціна капіталу				8	8
Всього по модулю I:		2	2	0	26	30
МОДУЛЬ II = 3 заліковий кредит (90 год.)						
ЗМ 2 Структура ринку цінних паперів (Теми 5-8)						
T.5	Ринок пайових цінних паперів				11	11
T.6	Ринок боргових цінних паперів				10	10
T.7	Ринок похідних та структурованих цінних паперів				15	15
T.8	Первинний та вторинний ринок цінних паперів				10	10
ЗМ 3 Аналіз грошового та кредитного ринків (Теми 5-6)						
T.9	Грошовий ринок	2			9	11
T.10	Кредитний ринок				14	14
T.11	Фундаментальний і технічний аналіз			2	15	17
<i>Аудиторна контрольна робота</i>			2			2
Всього по модулю II:		2	2	2	84	90
Форма підсумкового контролю – екзамен						
Разом годин з курсу:		4	4	2	110	120

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ КУРСУ

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці

1. Сутність фінансового ринку та його сегментація.
2. Класифікація фінансових ринків.
3. Функції та роль фінансового ринку в економічних процесах.
4. Сутність та види фінансових інструментів.

Основні теоретичні положення теми

Здебільшого в основі категорії «фінансовий ринок» лежать поняття «фінансові активи», «фінансові інструменти», «фінансові інститути», «фінансові посередники». Так, тільки у різноманітних економічних словниках під фінансовим ринком розуміють:

- 1) сукупність фінансових інститутів, які скеровують потік коштів від власників заощаджень до позичальників;
- 2) ринок, на якому здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів через фінансових посередників;
- 3) сферу грошових відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу фінансових активів як зобов'язань економічних суб'єктів один перед одним щодо сплати боргів і доходів;
- 4) сукупність ринкових форм торгівлі фінансовими активами: іноземною валютою, цінними паперами, кредитами, депозитами, похідними фінансовими інструментами;
- 5) форму організації грошових засобів. Об'єктивною передумовою функціонування є неспівпадіння потреби у фінансових ресурсах з наявністю джерел задоволення цієї потреби у того чи іншого суб'єкта;
- 6) соціально-економічні умови формування пропозиції фінансово-грошових ресурсів, а також умови їх реалізації, використання та відтворення;
- 7) ринок, на якому відбувається перерозподіл тимчасово вільних грошових ресурсів через фінансових посередників на основі використання фінансових інструментів і надання фінансових послуг, що об'єднані формою фінансових продуктів, які є товаром на фінансову ринку;

У цілому, поняття «фінансовий ринок» можна розглядати у двох аспектах – як сукупність інститутів (вузький підхід) і як систему економічних відносин (широкий підхід). Поєднавши ці підходи, можна визначити **фінансовий ринок** як сукупність учасників ринку та правовідносин між ними щодо формування, розподілу та перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів на основі взаємодії попиту та пропозиції фінансових інструментів.

Категорії «фінансовий ринок» і «ринок капіталу» можна вважати тотожними, і структурувати їх за основною ознакою, тобто залежно від фінансових інструментів, на: а) кредитний ринок; б) ринок пайових цінних паперів; в) грошовий ринок. У його структурі виділяється також ринок похідних і структурованих фінансових інструментів.

Торгівля та операції з фінансовими інструментами можуть здійснюватись у різних формах, що визначає розгалуженість та різноманітність фінансових ринків. Нині існують різні їх класифікації. Основними класифікаційними ознаками фінансово ринку є:

1. За рівнем розвитку інституційного середовища;
2. За критерієм ефективності
3. За ступенем задоволення попиту (потреб) клієнтів
4. За територіальною ознакою
5. За способом організації розміщення
6. За формою організації торгівлі
7. За строками, на які укладаються угоди з фінансовими інструментами
8. За механізмом виплати доходів
9. За характеристикою емітента

Функції фінансового ринку:

1. Функція забезпечення взаємодії покупців і продавців фінансових інструментів із забезпеченням встановлення рівноважних ринкових цін, що пов'язана з суперечливою гіпотезою

«ефективного ринку», а також з механізмами ціноутворення, розробленими економістами, що згадувались вище. Модель оцінювання капітальних активів, теорія арбітражного ціноутворення, модель Блека-Шоулза насамперед стосуються ціноутворення на фінансовому ринку.

2. *Функція впливу на економічний розвиток і згладжування (посилювання) амплітуди циклічних коливань.*

3. *Інвестиційна функція*, що є вихідною ознакою фінансового ринку, зміст якої по різному трактувався різними економічними школами.

4. *Інноваційна функція*, що вперше була повноцінно представлена у роботі *Й. Шумпетера* «Бізнес-цикл» (1939). Автор вважає, що інновації впроваджуються підприємцями для отримання прибутку та переходу на новий рівень розвитку економіки, проте вони не можуть бути профінансовані з власних коштів і потребують позичкового капіталу.

5. *Функція створення нових фінансових продуктів*, адже, як ще коли підкреслювалось *Й. Шумпетером*, інновації створюються не тільки підприємцями, а й банкірами: створення нових платіжних засобів і фінансових інструментів дозволяє збільшувати масштаби банківської діяльності та надавати більше кредитів.

6. *Спекулятивна функція*, що стала виділятися дослідниками на початку ХХ ст. У 1900 р. *Л. Бачельєр* опублікував дисертацію за темою «Теорія спекуляції», в якій аналізувався рух цін на акції з виокремленням феномену «випадкових блукань».

7. *Функція ефективного розміщення капіталу*, адже фінансовий ринок буде ефективним тоді, коли він розподілятиме фінансові ресурси у найбільш рентабельні проекти або дохідні фінансові інструменти.

9. *Функція управління ризиками.*

10. *Функція розв'язання проблем стимулювання.*

11. *Функція подолання асиметрії інформації.*

Фінансові інструменти є різноманітними фінансовими документами, що обертаються на ринку та мають грошову вартість. Вони поділяються на різні види в залежності від способів, цілей, методів, форм нагромадження коштів і відіграють найбільшу роль в організації та функціонуванні фінансового ринку.

Питання для самоконтролю

1. Які нобелівські лауреати досліджували проблематику фінансового ринку?
2. Як можна визначити сутність фінансового ринку?
3. Якою є традиційна сегментація фінансового ринку?
4. Як можна охарактеризувати місце ринку цінних паперів у складі фінансового ринку?
5. Чи можна виділяти страховий ринок у складі фінансового ринку?
6. У чому відмінність сучасних сегментацій фінансового ринку від запропонованих раніше?
7. Що є критерієм розмежування ринків на розвинуті і ті, що розвиваються?
8. У чому полягає Гіпотеза ефективності фінансового ринку?
9. Чи можна вважати фінансовий ринок України універсальним?
10. Які фінансові центри є сьогодні провідними на ринках капіталу?
11. Хто є суб'єктами первинного та вторинного ринків?
12. Чим відрізняється організований ринок від неорганізованого?
13. Які основні функції виконує фінансовий ринок в економіці?
14. У чому полягає інвестиційна функція фінансового ринку?
15. У чому полягає відмінність у фінансуванні економічних процесів через грошово-кредитний ринок і ринок цінних паперів?
16. Чому розв'язання проблем стимулювання вноситься ключовим завданням в економічних колах?
17. Чим відрізняється фінансовий інструмент від активу?
18. Як можна класифікувати фінансові інструменти за міжнародними стандартами і вітчизняною нормативно-правовою базою?
19. У чому полягає економічна та правова природа цінного паперу?

20. Якими є основні класифікаційні ознаки цінних паперів?

Перелік типових завдань до теми

1. Сукупність учасників ринку та правовідносин між ними щодо формування, розподілу та перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів на основі взаємодії попиту та пропозиції фінансових інструментів – це:

- а) фінансовий сектор;
- б) фінансовий ринок;
- в) ринок цінних паперів;
- г) вірної відповіді немає.

2. Фінансовий ринок включає:

- а) страховий ринок;
- б) ринок нерухомості;
- в) ринок позичкових ресурсів;
- г) вірної відповіді немає.

3. Похідні фінансові інструменти є:

- а) цінними паперами;
- б) фінансовими активами;
- в) інструментами власності;
- г) вірної відповіді немає.

4. На грошовому ринку обертаються:

- а) готівка і депозити;
- б) цінні папери (векселі, казначейські зобов'язання, депозитні сертифікати);
- в) валютні цінності;
- г) всі відповіді вірні.

5. Критерієм розмежування ринків на розвинуті та ринки, що розвиваються, є:

- а) відмінності історико-економічного розвитку;
- б) відмінності структурного характеру;
- в) ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності у дол. США;
- г) всі відповіді вірні.

Тема 2. Регулювання фінансового ринку

- 1. Регулювання на фінансовому ринку: рівні та форми.
- 2. Державне регулювання та нагляд на фінансовому ринку.
- 3. Саморегулювання на фінансовому ринку.
- 4. Система розкриття інформації учасниками фінансового ринку.

Потреба у регулюванні фінансового ринку зростає зумовлена обставинами, що підвищують фінансові ризики, зокрема:

1) купівля-продаж фінансових інструментів заснована на довірі клієнтів, а для її виправдання та гарантування збереження коштів останніх, важливо мінімізувати ризики фінансових інститутів;

2) сам ринок надзвичайно чутливий до будь-яких змін (позитивних і негативних), які призводить до волатильності процентних ставок, курсу валют, котировок акцій, що визначає ризики для усіх його учасників;

3) прийняття фінансових рішень учасниками ринку часто пов'язане з майбутнім часом, і така невизначеність також визначає ризики майбутніх доходів/збитків;

4) окремі учасники ринку володіють різною чи неповною інформацією, тобто існує асиметрія інформації, що ускладнює прийняття вірних рішень і заважає нормальному функціонуванню ринку.

Регулювання фінансового ринку – це процес цілеспрямованого впливу на будь-який об'єкт з боку суб'єкта-регулятора шляхом використання відповідних важелів і методів. Фінансовий ринок має складну структуру і включає до свого складу багато сегментів із відповідними видами фінансової та страхової діяльності, учасниками ринку та властивими їм ризиками становлять об'єкти регулювання цього ринку.

Об'єкти регулювання фінансового ринку – це його сегменти, зокрема кредитний, грошовий ринок, ринок цінних паперів, ринок похідних і структурованих фінансових інструментів, а також види фінансової та страхової діяльності: 1) надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення; 2) страхування, перестраховування та НПЗ, крім обов'язкового соціального страхування; 3) допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування. Суб'єкти фінансового ринку, які підлягають регулюванню, представлені фінансовими посередниками, допоміжними та іншими фінансовими корпораціями.

Вагомим об'єктом регулювання на фінансовому ринку постають ризики, серед яких виокремлюють інвестиційні, кредитні, процентні, валютні, ризики ліквідності тощо.

Можна виділити чотири *рівні регулювання фінансового ринку* – мезо-, макро-, мікрорівень, саморегулювання.

Мезоекономічний рівень регулювання фінансового ринку – це комплекс методів та інструментів у сфері світових фінансових відносин (валютних, кредитних, інвестиційних тощо).

Макроекономічні механізми регулювання розробляються і приймаються вищими органами державної влади відповідно до основних принципів побудови фінансового ринку та відповідних обмежень. Органи-регулятори фінансового ринку в Україні здійснюють регулювання у контексті видів фінансової та страхової діяльності, а також відповідних послуг, зокрема щодо:

На *мікрорівні* можуть використовуватися власні, внутрішні механізми управління, що є загальноприйнятими у сфері фінансового ринку методами та моделями, але їх вибір і застосування визначається самими фінансовими корпораціями.

Щодо *саморегулювання* у фінансовому секторі, то має виконувати такі цілі: протидія фінансовим ризикам; покращення інфраструктури ринку капіталу; досягнення оптимального співвідношення між державним регулюванням і саморегулюванням.

Види регулювання фінансового ринку – ринкове та державне. *Ринкове регулювання* підпорядковане законам вартості та попиту і пропозиції, дія яких в умовах конкуренції забезпечує відповідність фінансових потоків потребам економіки. Через ціновий механізм та інформацію щодо цінової динаміки окремих фінансових продуктів формується інформація щодо попиту та можливості пропозиції на ці продукти. Відтак ринок виступає як саморегульована система. *Державне регулювання* доповнює ринкове саморегулювання та усуває його негативні наслідки. Проте і в умовах ринкового регулювання держава завжди залишає за собою право контролю та нагляду за функціонуванням ринку і його суб'єктами.

Щодо *моделей регулювання фінансових ринків*, то Групою Тридцяти (англ. *The Group of Thirty; G30*) – міжнародною організацією, що об'єднує провідних фінансистів та економістів, виділяються такі: 1) інституціональне; 2) функціональне; 3) поцільове («Твін-Пікс»); 4) інтегроване (мегарегулятор).

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає об'єктивна необхідність регулювання фінансового ринку?
2. Як можна охарактеризувати сутність фінансового ринку як об'єкту регулювання?
3. Що можна віднести до об'єктів регулювання на фінансовому ринку?
4. Які основні моделі регулювання фінансового ринку існують у сучасних умовах?
5. Які види регулювання виділяються на фінансовому ринку?
6. Які рівні регулювання чинять найсуттєвіший вплив на функціонування фінансового ринку?
7. Яка модель регулювання фінансового ринку існує в Україні? Які її позитивні та негативні риси?
8. У чому полягає мегарегулювання фінансового ринку? Яка роль у цьому мегарегулятора?
9. Як процеси глобалізації впливають на регулювання національних фінансових ринків?
10. У чому полягає сутність державного регулювання фінансового ринку?
11. Якими є основні стратегії та механізми державного регулювання фінансового ринку?
12. Як можна охарактеризувати стратегію державного регулювання фінансового ринку в Україні?
13. Що означає нагляд на фінансовому ринку? Якими є основні підвалини макро- і мікропруденційного нагляду?

14. Які державні інститути здійснюють регулювання фінансового ринку в Україні? У чому їх специфіка?
15. У чому полягає сутність процесу саморегулювання на фінансовому ринку?
16. Які СРО офіційно та неофіційно працюють на фінансовому ринку України.
17. У чому полягають основні повноваження ОПУ та СРО?
18. Чим відрізняється діяльність ОПУ від СРО?
19. У чому полягає необхідність розкриття інформації на фінансовому ринку?
20. Які основні вимоги до оприлюднення інформації висуваються до учасників фінансового ринку в Україні?

Перелік типових завдань до теми

1. Який спеціалізований центральний орган виконавчої влади України регулює діяльність інститутів спільного інвестування:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Національний банк України;
- в) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- г) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

2. Який спеціалізований центральний орган виконавчої влади України регулює діяльність кредитних спілок:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Національний банк України;
- в) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- г) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

3. Метою державного регулювання фінансового ринку є:

- а) захист інтересів споживачів фінансових послуг;
- б) створення умов для мобілізації та розміщення фінансових ресурсів;
- в) запобігання монополізації ринку;
- г) контроль за прозорістю і відкритістю ринку.

4. Цілеспрямований вплив на систему взаємовідносин на фінансовому ринку з метою їх впорядкування і забезпечення захисту інтересів осіб, які беруть у них участь – це...

- а) грошово-кредитна політика;
- б) регулювання діяльності фінансових посередників на фінансовому ринку;
- в) депозитарна діяльність на фінансовому ринку;
- г) регулювання фінансового ринку.

5. Внутрішнє регулювання фінансового ринку здійснюється:

- а) саморегулювними організаціями;
- б) державними органами-регуляторами;
- в) міжнародними організаціями;
- г) НБУ.

Тема 3. Суб'єкти фінансового ринку

1. Суб'єкти фінансового ринку та їх класифікація.
2. Депозитні та недепозитні фінансові посередники.
3. Допоміжні та інші фінансові корпорації.
4. Моделі фінансових ринків за суб'єктним підходом.

Основною ланкою будь-якої економіки є інституційна одиниця – суб'єкт господарювання, який самостійно приймає рішення, що стосуються його економічної діяльності, розпоряджається своїми матеріальними та фінансовими ресурсами, розробляє повний набір бухгалтерських рахунків. Такі одиниці, що є однорідними з точки зору функцій, які вони виконують в економічному процесі, та способу фінансування витрат, групуються у п'ять секторів:

1) *нефінансові корпорації* – інституційні одиниці, основною діяльністю яких є виробництво ринкових товарів чи надання нефінансових послуг; 2) *фінансові корпорації* – всі корпорації, які спеціалізуються на фінансових послугах чи допоміжній фінансовій діяльності;

3) *сектор загального державного управління* – юридичні особи, для яких основною діяльністю є виконання функцій законодавчої, виконавчої або судової влади відносно інших інституційних одиниць у межах певної території;

4) *домашні господарства* – наймані працівники, роботодавці, самостійно зайняті працівники, одержувачі доходу від власності та трансфертів;

5) *некомерційні організації (НКО), що обслуговують домашні господарства* – політичні партії та інші громадські організації, благодійні організації і фонди, соціально-культурні підрозділи нефінансових і фінансових корпорацій, які надають неринкові товари та послуги домашнім господарствам без оплати або за цінами, що не мають економічного значення.

I. Фінансові посередники – інституційні одиниці, які беруть зобов'язання від свого імені з метою придбання фінансових активів шляхом здійснення фінансових операцій на ринку. Вони є депозитними та недепозитними фінансовим корпораціями, призначенням яких є ефективне накопичення, управління та перерозподіл фінансових ресурсів шляхом виробництва фінансових послуг. Вони включають такі підсектори:

1. *Національний банк України;*

2. *Корпорації, які приймають депозити* – фінансові посередники, які приймають зобов'язання у формі депозитів або фінансових інструментів (наприклад, короткострокових депозитних сертифікатів), що є близькими аналогами депозитів. У цю групу в Україні входять банківські установи та кредитні спілки;

3. *Інститути спільного інвестування* (фонди грошового ринку, інвестиційні фонди негрошового ринку);

4. *Інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій та недержавних пенсійних фондів*, – інституційні одиниці, які надають фінансові послуги від свого імені і затверджених у формі, що відрізняється від грошей, депозитів або близьких аналогів депозитів, з метою придбання фінансових активів шляхом фінансових операцій на ринку. Сюди увійшли: інші кредитні установи; юридичні особи публічного права; фінансові компанії. Що стосується фірм венчурного капіталу та розвитку, які поширені в світі та входять до цього підсектору, то в Україні вони відсутні та підміняються поняттям венчурного фонду як різновиду інституту спільного інвестування;

5. *Страхові компанії;*

6. *Недержавні пенсійні фонди.*

II. Допоміжні фінансові корпорації та некомерційні організації – інституційні одиниці, які займаються видами діяльності, що пов'язані з операціями з фінансовими активами та зобов'язаннями або з наданням регулюючого контексту для цих операцій, але за обставин, які не передбачають, що допоміжна корпорація набуває у власність фінансові активи та зобов'язання, які є предметом операцій. Діяльність, що є допоміжною для посередницької, може здійснюватися як вторинна традиційними фінансовими посередниками або окремими спеціалізованими допоміжними фінансовими одиницями, які не займаються як своєю основною діяльністю мобілізацією коштів або наданням кредитів за свій рахунок.

До допоміжних фінансових корпорацій віднесені суб'єкти, які займаються допоміжною діяльністю у сфері:

а) *ринку цінних паперів* (брокери з цінних паперів і похідних, управляючі цінними паперами, андеррайтери, компанії з управління активами, депозитарії, депозитарні установи, організатори торгівлі, клірингові установи);

б) *страхування та недержавного пенсійного забезпечення* (страхові агенти; страхові та перестрахові брокери; аварійні комісари; актуарії; адміністратори недержавних пенсійних фондів; консультанти зі страхування та недержавного пенсійного забезпечення);

в) *інформаційних послуг* (бюро кредитних історій, рейтингові агентства, інформаційні агентства, незалежні фінансові консультанти, інвестиційні радники, фінансові аналітики);

г) регулювання фінансової та страхової діяльності (саморегулювнi організації та об'єднання професійних учасників).

III. Інші фінансові корпорації – інституційні одиниці, які надають фінансові послуги, але більшість їх активів або зобов'язань не торгуються на відкритих фінансових ринках. До них віднесено кептивні фінансові установи та лихварі (в Україні – лише кептивні фінансові корпорації) – інституційні одиниці, які надають фінансові послуги, і у яких більша частина активів або зобов'язань не бере участі в операціях на відкритих фінансових ринках. До них можна віднести: довірчі товариства; холдингові компанії; дочірні фірми, які заробляють капітал на відкритих ринках для материнських компаній; інституційні одиниці, які надають фінансові послуги за власні або надані кошти клієнтам і несуть ризики неповернення позики, зокрема ломбарди.

Фінансове посередництво – це вид економічної діяльності, в процесі якої інституційна одиниця (депозитна або недепозитна фінансова корпорація) мобілізує кошти шляхом прийняття зобов'язань за власний рахунок із метою спрямування цих коштів іншим інституційним одиницям шляхом кредитування або придбання фінансових активів іншим способом. Відповідно **фінансові посередники** – це депозитні та недепозитні фінансові корпорації, призначенням яких є ефективне нагромадження, управління та перерозподіл фінансових ресурсів через виробництво фінансових послуг.

Питання для самоконтролю

1. Що включає у себе сектор фінансових корпорацій?
2. На які підсектори поділяються фінансові посередники?
3. Які допоміжні фінансові корпорації працюють на ринку цінних паперів?
4. У чому полягає діяльність допоміжних фінансових корпорацій у сфері страхування та недержавного пенсійного забезпечення?
5. У чому полягає зміст фінансового посередництва?
6. Що входить до статистичної класифікації фінансової та страхової діяльності?
7. Із чого складається банківська система України?
8. Наведіть принципи діяльності кредитних спілок.
9. Що є предметом безпосередньої діяльності страховика?
10. Чим відрізняється учасник пенсійного фонду від вкладника?
11. Яким вимогам має відповідати диверсифікований інвестиційний фонд?
12. Що означає адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групі?
13. Перерахуйте види професійної діяльності на ринку цінних паперів в Україні.
14. Хто є учасником депозитарної системи України?
15. Які інформаційні агентства поширені у світі та Україні?
16. Чим відрізняється асоційована компанія від дочірньої?
17. У чому полягає специфіка небанківської моделі фінансового ринку?
18. Якими є основні ознаки банківської моделі фінансового ринку?
19. Назвіть основні підвалини комплементарної моделі фінансового ринку.
20. Як впливають демографічні чинники на формування сучасної моделі фінансового ринку?

Перелік типових завдань до теми

- 1. Сектор фінансових корпорацій складається з такої сукупності інституційних одиниць:**
 - а) усі фінансові корпорації;
 - б) дочірні підприємства корпорацій-нерезидентів, які надають фінансові послуги на території України тривалий період;
 - в) усі НКО, які надають ринкові фінансові послуги;
 - г) усі відповіді вірні.
- 2. Фінансові корпорації поділяються на:**
 - а) фінансові посередники; допоміжні фінансові корпорації; інші фінансові корпорації;
 - б) національні та під іноземним контролем;
 - в) банківські та небанківські фінансові установи;
 - г) вірної відповіді немає

3. До інвестиційних фондів негрошового ринку віднесені:

- а) фонди фінансування будівництва;
- б) корпоративні інвестиційні фонди;
- в) колективні інвестиційні схеми;
- г) вірної відповіді немає.

4. Кептивні фінансові корпорації включають:

- а) ломбарди;
- б) холдингові корпорації, які є лише власниками активів;
- в) трасти;
- г) усі відповіді вірні.

5. Фінансова установа – це юридична особа, яка:

- а) надає одну чи декілька фінансових послуг;
- б) надає послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом;
- в) внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку;
- г) всі відповіді вірні.

Тема 4. Ризик і ціна капіталу

1. Економічні теорії щодо ціноутворення на фінансових ринках
2. Ціноутворення та види цін на фінансовому ринку
3. Фінансові ризики та заходи щодо їх мінімізації
4. Портфелі фінансових інструментів та принципи їх формування

Основного змісту та якісно нового значення в умовах розвитку ринкових відносин на фінансовому ринку набуває ціна як економічна категорія. Через ціну формується система взаємовідносин на ринку, вона бере участь в утворенні, розподілі та використанні грошових нагромаджень.

Сучасна теорія та практика ціноутворення – це продукт тривалої еволюції соціально-економічних відносин суспільства. Домінуючими концепціями у теорії походження цін та ціноутворення стали: 1) теорія вартості (середина XVII–кінець XVIII ст.); 2) теорія граничної корисності (кінець XVIII ст.) 3) теорія попиту та пропозиції; 4) теорія ринкової рівноваги (кінець XIX –початок XX ст.). Кожна з них зробила великий внесок в розвиток ціноутворення та його підвалини.

Ціноутворення на фінансовому ринку – це процес формування цін на фінансові активи та інструменти за певними правилами, з використанням конкретних методів, на основі загальноприйнятих принципів із урахуванням окремих факторів. **Ціна** – це плата за тимчасове, постійне чи тривале використання фінансовими активами та інструментами.

Завданнями ціноутворення на фінансовому ринку є: 1) відображення реального співвідношення попиту та пропозиції; 2) реалізація конкретних цілей ціноутворення; 3) урахування різноманітних факторів, що впливають на формування ціни.

Фінансові ризики – це, з одного боку, небезпека потенційно можливої, імовірної втрати грошових коштів або недоотримання прибутків/доходів порівняно з варіантом, який розрахований на раціональне використання ресурсів у даній сфері діяльності, з іншого, – це ймовірність отримання додаткового обсягу доходу/прибутку, пов'язаного з ризиком.

Портфель фінансових інструментів являє собою цілеспрямовано сформульовану сукупність таких інструментів різних видів, призначених для здійснення інвестиційної діяльності в певному періоді згідно з розробленою інвестиційною стратегією інвестора. Такий портфель розглядається як вкладення інвестора у фінансові інструменти, що управляються ним як єдине ціле.

Доходність являє собою можливість отримання інвестором певних доходів у майбутньому, які складаються з дивідендів або відсотків за фінансовими інструментами (поточна доходність) і курсової різниці (додаткова доходність).

Другою важливою інвестиційною метою є **безпека капіталу**, яка знаходить свій вираз у збереженні величини капіталу для одержання майбутніх доходів. Вона означає захист купівельної сили фінансових інструментів і здатність емітента нести відповідальність перед інвестором за залучені кошти.

Інвестування не можна розглядати без урахування ризику, тобто вірогідності відхилення величини фактичного інвестиційного доходу від очікуваного. Однак потрібно розуміти, що **ризик** – це не тільки втрати, але й додатковий прибуток, тобто разом із ризиком понести втрати існує альтернатива отримання додаткових доходів (прибутків), тобто ризикованість будь-якого суб'єкта господарювання є альтернативою його доходності.

Окрім доходності та безпеки, третьою важливим завданням інвестора є **зростання капіталу**, коли вартість початкових інвестицій з часом зростає.

І, нарешті, четверта інвестиційна мета — **ліквідність**, яка є бажаною при формуванні портфеля фінансових інструментів, оскільки дозволяє інвестору не лише швидко їх продати, але і не втратити у ціні.

Питання для самоконтролю

1. Що таке класичний і маркетинговий підхід до формування ціни?
2. В чому полягає особливість гіпотези ефективних ринків?
3. Охарактеризуйте класичні теорії ціноутворення, за допомогою яких можна пояснити походження цін на фінансові інструменти.
4. Чим пояснюється спекулятивність і хибність у походженні цін фінансового ринку?
5. В якому аспекті слід застосовувати теорії фінансового ринку до походження цін на фінансовому ринку?
6. Назвіть учасників ціноутворення на фінансовому ринку.
7. Для чого необхідне регулювання цін на фінансовому?
8. Роль інституційних учасників у забезпеченні рівноваги на фінансовому ринку.
9. Що являє собою ризик на фінансовому ринку?
10. Які види та типи ризиків існують на фінансовому ринку?
11. Чим відрізняється систематичний ризик від несистематичного?
12. Які основні ризики притаманні сучасному фінансовому ринку в Україні?
13. Які способи боротьби з ризиками відносять до внутрішніх, а які до зовнішніх? У чому їх різниця?
14. Чому для фінансового інституту важливу роль відіграє управління надлишком (активами і пасивами)?
15. Яких інвестиційних цілей прагнуть досягти інституційні інвестори загалом і кожний з цих груп інститутів зокрема?
16. Чим відрізняється інвестиційна політика від інвестиційної стратегії?
17. Що розуміють під активною портфельною стратегією? Які фактори є визначальними у виборі активної чи пасивної портфельної стратегії?
18. Що являє собою портфель фінансових інструментів?

Перелік типових завдань до теми

1. До теорій фінансового ринку щодо походження цін належать:

- а) технократична, фундаменталістська;
- б) теорія «ходіння навмання», технократична;
- в) фундаменталістська, теорія «ходіння навмання»;
- г) теорія вартості, теорія граничної корисності, теорія попиту і пропозиції

2. З якою гіпотезою тісно пов'язана теорія «ходіння навмання»?

- а) гіпотезою ефективності ринків;
- б) гіпотезою Гамільтона;

в) фундаменталістською гіпотезою;

г) гіпотезою Доу.

3. До теорій, що закладені в основу моделювання цін, належать:

а) теорія паритету валютного курсу та теорія арбітражного ціноутворення;

б) «теорія Доу» та «хвильова» теорія Ральфа Еліотта;

в) теорія спекуляцій та теорія раціональних сподівань;

г) теорія попиту і пропозиції та теорія рівноваги.

4. Загальна класифікація цін на фінансовому ринку - це:

а) поділ цін на фінансові інструменти;

б) групування цін за ознаками;

в) класифікація за формою вираження;

г) всі відповіді вірні

5. Механізм ціноутворення на фінансовому ринку – це механізм:

а) перерозподілу фінансових ресурсів на основі цінних сигналів, що сприймаються учасниками ринку як сигнали купувати чи продавати фінансові інструменти з метою отримання інвестиційного або спекулятивного прибутку;

б) регулювання попиту і пропозиції на фінансові ресурси;

в) справедливого і реального ціноутворення на фінансові інструменти;

г) всі попередні відповіді вірні.

Тема 5. Ринок пайових цінних паперів

1. Загальна характеристика та види пайових цінних паперів

2. Цінні папери інститутів спільного інвестування та сертифікати фондів операцій з нерухомістю

3. Визначення вартості та доходності пайових цінних паперів

Згідно Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV, **пайові цінні папери** – цінні папери, які посвідчують участь їх власника у статутному капіталі (крім інвестиційних сертифікатів та сертифікатів фондів операцій з нерухомістю (ФОН), надають власнику право на участь в управлінні емітентом (крім інвестиційних сертифікатів та сертифікатів ФОН) і отримання частини прибутку, зокрема у вигляді дивідендів, та частини майна у разі ліквідації емітента (крім сертифікатів ФОН).

До пайових цінних паперів віднесено: 1) *акції*; 2) *інвестиційні сертифікати*; 3) *сертифікати ФОН*; 4) *акції корпоративного інвестиційного фонду*.

Сучасне визначення акцій представлено у Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV: **акція** – це іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств.

Акція корпоративного інвестиційного фонду цінний папір, емітентом якого є корпоративний інвестиційний фонд та який посвідчує майнові права його власника (учасника корпоративного інвестиційного фонду), включаючи право на отримання дивідендів (для закритого корпоративного інвестиційного фонду), частини майна корпоративного інвестиційного фонду у разі його ліквідації, право на управління корпоративним інвестиційним фондом, а також немайнові права, передбачені законодавством про інститути спільного інвестування.

Інвестиційний сертифікат – цінний папір, емітентом якого є компанія з управління активами пайового інвестиційного фонду та який засвідчує право власності учасника пайового фонду на частку в пайовому фонді та право на отримання дивідендів (для закритого пайового фонду).

Сертифікат ФОН – це цінний папір, що засвідчує право його власника на отримання доходу від інвестування в операції з нерухомістю.

Класичним видом цінних паперів, які засвідчують відносини власності, виступають **акції**. Акції мають свої *особливості функціонування*, визначені на законодавчому рівні, а саме:

- акція є неподільною.
- емітентом акцій є акціонерне товариство.
- акції існують виключно в бездокументарній формі.
- акція має номінальну вартість, установлену в національній валюті. мінімальна номінальна вартість акції не може бути меншою, ніж одна копійка.
- акціонерне товариство розміщує тільки іменні акції;
- акція має номінальну вартість, установлену в національній валюті. Мінімальна номінальна вартість акції не може бути меншою, ніж одна копійка;
- реєстрацію випуску акцій здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку в установленому нею порядку;
- обіг акцій дозволяється після реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати розміщення акцій та видачі свідоцтва про реєстрацію випуску акцій.

Чинне національне законодавство у даній сфері вказує на те, що емітент має право розміщувати *привілейовані акції різних класів*, проте не конкретизує, які саме класи та з яким обсягом прав та обов'язків можуть бути. З огляду на це, важливим є опис зарубіжного досвіду щодо класифікації привілейованих акцій.

Загалом, привілейовані акції включають наступні типи:

Кумулятивні або некумулятивні привілейовані акції залежно від того, чи накопичуються дивіденди, що підлягають сплаті, чи ні.

Привілейовані акції, що мають або не мають права на долю участі в залежності від того, чи вони мають право на отримання додаткових дивідендів (тобто мають право на участь у розподілі залишку прибутку) та чи вони беруть участь у розподілі залишкової вартості корпорації при ліквідації (привілейованих акції з долею участі, розглядаються як цінні папери, незалежно від того, чи дохід за дивідендами фіксований або визначається за формулою, в той час як привілейовані акції без долі участі, відносяться до боргових цінних паперів – облігацій)

Конвертовані або обмінні привілейовані акції залежно від того, чи можуть вони бути конвертовані у визначену кількість звичайних акцій чи облігацій

Викупні або відкличні привілейовані акції, які викуповуються або відкликаються за фіксованою ціною на певну дату або протягом певного періоду часу на вимогу корпорації або власника

Безстрокові привілейовані акції, привілейовані акції з опцією повторного встановлення ставки та привілейовані акції з плаваючою процентною ставкою, всі з яких мають різні моделі виплат дивідендів.

Структуровані привілейовані акції, які базуються на портфелі звичайних акцій або інших фінансових інструментів

Термін «**блакитні фішки**», який зараз досить широко використовується на фондовому ринку, прийшов з гри в покер. В цій грі фішки блакитного кольору мають найбільшу вартість. До «блакитних фішок» належать акції великих та надійних компаній, які відрізняються найвищим ступенем ліквідності, надійними економічними показниками і зарекомендували себе стабільними виплатами дивідендів. Таким чином, даний тип акцій вважається малоризиковим та стабільними для інвестування.

Акції зростання – це акції за якими дивідендні платежі зазвичай не надто високі на фоні зростання прибутковості компанії, що випускає дані акції, вище середнього по ринку. Це пов'язано з тим, що компанії вважають за краще реінвестувати свої доходи в операційну діяльність, замість виплати дивідендів. Це зазвичай допомагає компанії зростати більш швидкими темпами. Оскільки компанія росте швидшими темпами, вартість акцій також зростає. Це допомагає інвестору отримати більш високий прибуток при продажі акцій, хоча це й відбувається за рахунок більш низьких дивідендних доходів. З цієї причини інвестори вибирають такі акції для своєї довгострокової стратегії зростання, а не для додаткового поточного джерела доходу. Крім того,

компанії, що випускають такі акції, зазвичай продають унікальні продукти, швидше за все до цієї категорії належать високотехнологічні компанії, наприклад, компанії-розробники програмного забезпечення.

Дохідні акції – це акції стабільних компаній з невеликими перспективами щодо зростання, які сплачують великі дивідендні виплати. До компаній, що випускають такі акції належать зазвичай комунальні підприємства, наприклад, підприємства електроенергетики. Тобто ті компанії, в послугах яких завжди є потреба, незалежно від коливань ринкової кон'юнктури. Такі акції здатні забезпечити їх власнику стабільний та постійний грошовий потік у вигляді дивідендів, що робить їх низько ризиковими.

Циклічні акції – це акції, рух цін на які підпорядковується руху ділових циклів в економіці. Ціни таких акцій, як правило, коливаються, коли змінюються економічні умови. Для інвестора, який бажає придбати такі акції, важливо вміти підлаштуватися та вчасно реагувати на циклічні коливання, щоб встигати заходити на ринок та виходити з нього, з найбільшою вигодою в періоди підйомів та найменшими втратами в періоди спадів. Циклічні компанії можна знайти в наступних галузях промисловості: металургійна, паперова, автомобілебудування тощо.

Захищені (антициклічні) акції. На відміну від циклічних акцій, нециклічні акції добре справляються з економічними спадами, оскільки попит на товари та послуги компаній, що емітують дані цінні папери, залишається відносно стабільним незалежно від стану економіки. Часто акції цього виду одночасно класифікуються як дохідні. Класичним прикладом нециклічних запасів є побутові товари недовгого використання, такі як зубна паста, туалетний папір, чистячі матеріали тощо.

Спекулятивні акції – акції характеризуються дуже великим рівнем ризику втратити вкладене, проте з можливістю великої віддачі від придбання, що є компенсацією за даний ризик. Ці акції зазвичай торгуються на позабіржових ринках, вартість купівлі їх значно нижча за середньоринкову.

Цінні папери інституту спільного інвестування можуть бути лише іменними.

Акція корпоративного інвестиційного фонду цінний папір, емітентом якого є корпоративний інвестиційний фонд та який посвідчує майнові права його власника (учасника корпоративного інвестиційного фонду), включаючи право на отримання дивідендів (для закритого корпоративного інвестиційного фонду), частини майна корпоративного інвестиційного фонду у разі його ліквідації, право на управління корпоративним інвестиційним фондом, а також немайнові права, передбачені законодавством про інститути спільного інвестування.

Акції корпоративного фонду є виключно простими та існують у бездокументарній формі.

Інвестиційний сертифікат - цінний папір, емітентом якого є компанія з управління активами пайового інвестиційного фонду та який засвідчує право власності учасника пайового фонду на частку в пайовому фонді та право на отримання дивідендів (для закритого пайового фонду).

Інвестиційні сертифікати існують виключно в бездокументарній формі

На відміну від простих акцій, інвестиційні сертифікати після їх розміщення на ринку цінних паперів викуповуються фондом у встановлений термін. Таким чином, держатель інвестиційного сертифікату не є власником інвестиційного фонду, на відміну від акціонерів – держателів акцій. Метою придбання інвестиційних сертифікатів є отримання прибутку у вигляді дивідендів, частини майна у разі ліквідації інституту спільного інвестування або від продажу інвестиційного сертифіката на вторинному ринку цінних паперів.

З прийняттям Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» у 2004 році набув юридичного права на існування такий різновид пайових цінних паперів як сертифікат фондів операцій з нерухомістю (далі сертифікат ФОН).

Відповідно до ст. 1 даного Закону України **сертифікат ФОН** – це цінний папір, що засвідчує право його власника на отримання доходу від інвестування в операції з нерухомістю.

Фактичний розвиток даного інструменту в Україні має свій початок з 2007 року, коли було здійснено перші публічні випуски. До цього моменту через відсутність належної та повної

нормативної бази документів, регулюючих їх випуск та обіг, сертифікати ФОН не набували широкого розповсюдження.

Основним правом довірителя ФОН є його право на отримання доходу від інвестування в операції з нерухомістю. Здійснення зазначеного права залежить від виконання управителем ФОН своїх обов'язків щодо ефективного управління майном.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні види пайових цінних паперів, дайте їх коротку характеристику.
2. Які нормативно-правові акти визначають механізми випуску, розміщення та обігу акцій ?
3. Яким законодавством регулюється випуск, розміщення, обіг та викуп сертифікатів операцій з нерухомістю ?
4. Розкрийте сутність акцій та наведіть їх класифікацію ?
5. Зробіть порівняльний аналіз простих та привілейованих акцій.
6. Що таке публічне та приватне розміщення акцій та в чому їх відмінності одне від одного ?
7. Які етапи передбачає відкрите (публічне) розміщення акцій ?
8. Перелічіть права та обов'язки власників акцій.
9. Перелічіть види привілейованих акцій та охарактеризуйте їх.
10. З огляду на фіксований характер виплат за привілейованими акціями та відсутність заздалегідь визначеного терміну їх погашення на який з боргових цінних паперів вони схожі?
11. Які цінні папери емітують інститути спільного інвестування ?
12. Що представляє собою інвестиційний сертифікат ? Хто є його емітентом ?
13. Опишіть механізми емісії, розміщення, обігу та викупу сертифікатів фондів операцій з нерухомістю.
14. Дайте загальну характеристику методам оцінки вартості акцій на основі дисконтування дивідендів.
15. Як диференціюється оцінка вартості акцій залежно від очікуваних у майбутньому темпів приросту дивідендів?
16. У чому полягає сутність моделі оцінки вартості акцій Майрона Дж. Гордона ?
17. На основі яких показників оцінюється дохідність акцій ?
18. Модель оцінки поточної ринкової вартості акцій за умови їх використання протягом невизначеного тривалого періоду часу полягає в наступному ?
19. Яка з моделей оцінки поточної ринкової вартості акцій передбачає, що інвестор планує через певний час продати акцію ?
20. Перерахуйте наслідки та обмеження використання моделі дисконтування дивідендів з постійним темпом приросту.

Перелік типових завдань із теми

1. Інвестор придбав акцію, яку планує тримати довготривалий час. На перші чотири роки ним складений прогноз отримання дивідендів, згідно з яким у перший рік сума дивідендів складе 220 грн., а наступні роки буде щорічно зростати на 25 грн. Норма дохідності даного типу складає 16% на рік. Визначити поточну ринкову вартість акції.

Розв'язання:

$$P_0 = \frac{220}{(1 + 0,16)} + \frac{245}{(1 + 0,16)^2} + \frac{270}{(1 + 0,16)^3} + \frac{295}{(1 + 0,16)^4} = 707,64 \text{ грн}$$

Відповідь: $P_0 = 707,64$ грн

2. Інвестор може придбати акції товариства «Соната» за 220 грн, очікуючи дивіденди 20 грн. в перший рік і 40 грн. через два роки. Через два роки він хотів би продати акції за ціною 235 грн. Інвестор припускає необхідну норму дохідності — 25%. Чи доцільно інвесторові купувати акції товариства?

Розв'язання.

$$P_0 = \frac{20}{(1 + 0,25)} + \frac{40}{(1 + 0,25)^2} + \frac{235}{(1 + 0,25)^2} = 192 \text{ грн}$$

Відповідь: оскільки через два роки вартість акції становитиме менше від ціни її придбання в поточному періоді (192 грн < 220 грн), то дану акцію купувати недоцільно.

3. Корпорація «Signet» сплачує поточні дивіденди за акцію в розмірі 25 грн/шт. Очікується щорічне зростання дивідендів на 6%. Якою буде ціна акції, якщо ставка дисконтування складе 12%?

$$P_0 = \frac{25 * (1 + 0,06)}{(0,12 - 0,06)} = 441,67 \text{ грн}$$

Відповідь: ціна акції корпорації «Signet» становитиме 441,67 грн.

Тема 6. Ринок боргових цінних паперів

1. Загальна характеристика та види боргових цінних паперів.
2. Рейтингове оцінювання боргових цінних паперів.
3. Визначення вартості та дохідності облігацій.
4. Визначення вартості та дохідності ощадних (депозитних) сертифікатів і векселів

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV, **боргові цінні папери** – це цінні папери, що посвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента або особи, яка видала неемісійний цінний папір, сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги відповідно до зобов'язання.

Найбільш розповсюдженими видами боргових цінних паперів є облігації. **Облігація** – цінний папір, що посвідчує внесення його першим власником коштів, визначає відносини позики між власником облігації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений проспектом емісії (для державних облігацій України – умовами їх розміщення) строк та виплатити доход за облігацією, якщо інше не передбачено проспектом емісії (для державних облігацій України - умовами їх розміщення). Існують лише в бездокументарній формі.

За емітентом виокремлюють п'ять видів облігацій. Зокрема, сюди належать **облігації підприємств**, розміщуються юридичними особами тільки після повної сплати свого статутного капіталу.

Параметри облігацій підприємств:

- 1) ціна (номінальна, емісійна, ринкова);
- 2) дата викупу – дата, коли компанія-емітент зобов'язується повернути повний розмір боргу (або номінал);
- 3) викупна ціна або порядок її встановлення, зазвичай така ціна дорівнює номіналу;
- 4) купонна ставка, виражена у відсотках до номінальної ціни (для купонних облігацій);
- 5) дати виплати купонів – зазвичай купони погашаються щорічно, по півріччях або щокварталу (для купонних облігацій).

У структурі боргових цінних паперів, які класифікуються за емітентом доцільно виокремити в спільну групу боргові цінні папери, що емітуються державою в особі уповноважених органів.

Державні облігації України поділяються на облігації внутрішніх державних позик України (ОВДП), облігації зовнішніх державних позик України (ОЗДП) та цільові облігації внутрішніх державних позик України. Державні облігації рахуються найменш ризиковими, оскільки гарантом виступає держава.

Облігації внутрішніх державних позик – це державні цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому ринку цінних паперів і підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій. Номінальна ОВДП України може бути визначена в іноземній валюті.

Цільові облигації внутрішніх державних позик України – це ОВДП, емісія яких є джерелом фінансування дефіциту державного бюджету в обсягах, передбачених на цю мету законом про Державний бюджет України на відповідний рік, та в межах граничного розміру державного боргу.

Облигації зовнішніх державних позик України – це державні боргові цінні папери, що розміщуються на міжнародних фондових ринках і підтверджують зобов'язання України відшкодувати пред'явникам цих облигацій їх номінальну вартість з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облигацій.

Облигації місцевих позик включають облигації внутрішніх та зовнішніх місцевих позик. Рішення про розміщення таких облигацій приймає міська рада відповідно до вимог, що встановлені бюджетним законодавством. Реєстрацію випуску облигацій місцевих позик здійснює НКЦПФР в установленому нею порядку. Особливості погашення та реалізації прав за облигаціями місцевих позик визначаються проспектом емісії облигацій відповідного випуску.

Облигації міжнародних фінансових організацій. Міжнародна фінансова організація – міжнародна організація, яка на умовах, визначених своїм установчим актом, та/або відповідно до міжнародного договору України здійснює емісію облигацій на території України.

Облигації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб – цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому ринку цінних паперів і підтверджують зобов'язання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) щодо відшкодування пред'явникам цих облигацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облигацій.

Казначейське зобов'язання України – державний цінний папір, що розміщується виключно на добровільних засадах серед фізичних осіб, посвідчує факт заборгованості Державного бюджету України перед власником казначейського зобов'язання України, дає власнику право на отримання грошового доходу та погашається відповідно до умов розміщення казначейських зобов'язань України. Номінальна вартість казначейських зобов'язань України може бути визначена у національній або іноземній валюті.

Обсяг емісії казначейських зобов'язань України у сукупності з емісією державних ОВДП не може перевищувати граничного обсягу внутрішнього державного боргу та обсягу пов'язаних з обслуговуванням державного боргу видатків, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

За ст. 13 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV, ст. 1065 Цивільного кодексу (ЦК) України, *ощадний (депозитний) сертифікат* – цінний папір, що підтверджує суму вкладу, внесеного в банк, і права вкладника (власника сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав.

Вексель – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю). Векселі можуть бути прості або переказні та існують виключно у документарній формі.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні види боргових цінних паперів, дайте їх коротку характеристику.
2. Дайте характеристику казначейським зобов'язанням України.
3. В чому полягає економічна сутність ощадного та депозитного сертифікату? Чи є між ними відмінності у вітчизняній практиці?
4. За якими ознаками класифікуються облигації?
5. Який з боргових цінних паперів вважається найменш ризиковим ?
6. Зробіть порівняльний аналіз облигацій та акцій.
7. Що таке публічне та приватне розміщення облигацій та в чому їх відмінності одне від одного?
8. Охарактеризуйте специфіку місцевих облигацій.
9. Які моделі оцінки вартості облигацій можна виділити?
10. В узагальненому вигляді перерахуйте етапи процесу визначення кредитного рейтингу.
11. Що являє собою рейтинг інвестиційного рівня та рейтинг спекулятивного рівня?

12. Перерахуйте національні рейтингові агенства, які включені до Державного реєстру уповноважених рейтингових агентств.
13. Наведіть класифікацію кредитних рейтингів.
14. В чому полягає сутність базової моделі оцінки поточної ринкової вартості облігації з періодичною виплатою відсотків?
15. Охарактеризуйте модель оцінки поточної ринкової вартості облігацій з виплатою всієї суми відсотків при її погашенні.
16. Як обраховується вартість облігацій з нульовим купоном?
17. Що являє собою ставка купона?
18. Як можна розрахувати поточну дохідність відсоткової облігації?
19. Як можна визначити дохідність об'єкта ощадного (депозитного) сертифіката?
20. Як розрахувати дохідність векселя?

Перелік типових завдань із теми

1. Оцінити вартість трирічної облігації номіналом 1000 грн з купонною ставкою 8 % річних, якщо купонні виплати здійснюються один раз на рік, за ставкою дисконтування $r = 10\%$ річних.

Розв'язання:

$$P_0 = 80/1,1 + 80/1,21 + 1080/1,331 = 72,73 + 66,12 + 811,42 = 950,27 \text{ грн.}$$

Відповідь: вартість трирічної облігації становитиме 950,27 грн

2. На ринку пропонується облігація номіналом 200 грн., купонною ставкою 18% річних і строком погашення через 4 роки. Ринкова дохідність фінансових інструментів такого класу становить 12%. Процент по облігації сплачується тричі на рік. Необхідно розрахувати поточну ринкову вартість облігації.

Розв'язання:

$$P_{\text{обл}} = \sum_{i=1}^{4 \cdot 3} \frac{36/3}{\left(1 + \frac{0,12}{3}\right)^i} + \frac{200}{(1 + 0,04)^{12}} = 12 \cdot \left(\frac{1 - (1 + 0,04)^{-12}}{0,04} \right) + 200 \cdot 0,6245 = 237,54$$

Відповідь: поточна ринкова вартість облігації складає 237,54 грн.

3. Облігація підприємства номіналом 128 грн.. Погашення облігації і виплату відсотків передбачено через 3 роки. Ставка відсотку (купон) складає 22% річних, норма поточної дохідності за облігаціями такого типу складає 14%. Необхідно визначити поточну вартість облігації.

Розв'язання:

$$P_0 = \frac{128 + 128 \times 0,22 \times 3}{(1 + 0,14)^3} = 143,42 \text{ грн}$$

Відповідь: поточна вартість облігації склала 143,42 грн.

Тема 7. Ринок похідних та структурованих цінних паперів

1. Сутність строкового ринку та строкових угод.
2. Загальна характеристика похідних фінансових інструментів.
3. Ф'ючерсні контракти та індексні стратегії.
4. Технології угод з опціонними контрактами.

Одним із найпоширеніших у світі деривативів є **ф'ючерс** – універсальний фінансовий інструмент, що широко використовується в інвестиційних стратегіях. Причини популярності ринку ф'ючерсів полягають у великих можливостях строкового ринку для інвесторів, які

переслідують різні цілі. Одні учасники ф'ючерсного ринку отримують прибутки на основі коливань цін на базові активи, не вдаючись до безпосередньої купівлі-продажу самих активів, інші намагаються уникнути ризику цінової нестабільності.

Ф'ючерс (англ. *futures*), або **ф'ючерсний контракт** – стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту.

Ф'ючерсні контракти стандартизовані щодо кількості, якості базового активу, дати поставки. Вони є біржовими деривативами, а отже, високоліквідними фінансовими інструментами. Їх базовими активами виступають лише певні види товарної продукції або фінансових активів, що можуть торгуватися на біржі. Хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів полягає у паралельному проведенні операцій на спотовому і строковому ринках. Особливістю ф'ючерсних контрактів є не лише стандартизована форма, а й гарантія виконання зафіксованих у них зобов'язань. Вона забезпечується насамперед діяльністю центрального контрагента на ф'ючерсному ринку. Це може бути як окрема спеціалізована структура, так і розрахунково-кліринговий підрозділ біржі, що є контрагентом для кожної сторони деривативної угоди, тобто покупцем для продавця й навпаки, продавцем для покупця ф'ючерсного контракту.

Одним із видів деривативів, котрі можуть укладатися як на біржовому, так і на позабіржовому ринках, є **опціон** (англ. *option*). Це угода, згідно з якою одна зі сторін (продавець) бере на себе зобов'язання за грошову премію продати певний базовий актив, а друга сторона (покупець) купує та здобуває право протягом зазначеного в умовах опціону терміну або купити, або продати цей базовий актив. Традиційно базовими активами цих контрактів виступають фінансові або інші активи: акції, облігації, товари, індекси, валюта, ф'ючерсні контракти тощо.

Залежно від прав, що надаються власнику (покупцю) опціону, такі деривативи поділяються на опціони на продаж (*put*) та опціони на купівлю (*call*). **Опціон put** надає власникові (покупцеві) опціону право на продаж через визначений час за наперед обумовленою ціною певного виду активу. Продавець опціону *put* зобов'язаний купити цей актив у покупця такого опціону. **Опціон call** надає власнику право на купівлю через визначений час за наперед обумовленою ціною певного активу, який йому зобов'язаний продати продавець опціону.

На відміну від ф'ючерсу чи форварду, що передбачають обов'язковість угоди для обох її учасників, опціон є угодою, яка надає його власникові (покупцеві) право виконати чи не виконати її. Водночас особа, яка виписує опціон (продавець), бере на себе зобов'язання виконати цю угоду. Опціон виконується, коли ситуація на ринку сприятлива для його покупця та не сприятлива для продавця. Останній бере на себе ризику, що пов'язані з несприятливими ціновими змінами на ринку, й за це отримує від покупця винагороду — премію, яку називають ціною опціону. Ціну базового активу, зафіксовану в опціонному контракті, за якою буде продано цей актив, називають **страйковою ціною**, або ціною виконання. Опціони мають також внутрішню вартість. Так, внутрішня вартість опціону *call* – це різниця між спотовою ціною базового активу та ціною виконання опціону, а опціону *put* – різниця між ціною виконання опціону та спотовою ціною базового активу.

Форвард (англ. *forward*), або **форвардний контракт**, — це угода між двома сторонами, за якою одна сторона зобов'язується у визначений момент часу в майбутньому продати певний базовий актив, а друга — купити цей актив за ціною та на умовах, зафіксованих в угоді на визначену дату в майбутньому.

Відповідно до Податкового Кодексу України (ст. 14.1.45.3), *форвардний контракт* – цивільно-правовий договір, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установленний строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується прийняти в установленний строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором.

Відповідно до Податкового Кодексу України (ст. 14.1.45.1), *своп* – це цивільно-правова угода про здійснення обміну потоками платежів (готівкових або безготівкових) чи іншими активами, розрахованими на підставі ціни (котирування) базового активу в межах суми, визначеної договором на конкретну дату платежів (дату проведення розрахунків) протягом дії контракту.

Ще одним деривативом із тривалим терміном виконання є *своп* (англ. *swop*), що є угодою між двома контрагентами, котра містить зобов'язання сторін щодо здійснення в майбутньому платежів (одноразових чи періодичних) відповідно до визначених у контракті умов.

Питання для самоконтролю

1. Що таке строкові угоди? Які вони бувають?
2. Які можливості для економічних агентів надає строковий ринок?
3. Які функції в економіці відіграє ринок деривативів?
4. Чим відрізняється хеджер від арбітражера?
5. Що представляє собою базовий актив похідного фінансового інструменту?
6. Відмінні та спільні риси форвардних і ф'ючерсних контрактів.
7. Що таке страйкова ціна і внутрішня вартість деривативу?
8. Яку функцію на строковому ринку виконують спекулянти?
9. Що таке свопи і на які види вони поділяються?
10. У чому полягають особливості ф'ючерсних контрактів?
11. Що таке варіаційна маржа і як вона розраховується?
12. У чому специфіка індексних стратегій з ф'ючерсними контрактами?
13. Які еволюційні етапи пройшов ринок опціонів у світі і в Україні?
14. Як можна класифікувати опціонні контракти за базовим активом?
15. У чові відмінності опціону Call і опціону Put?

Перелік типових завдань із теми

1. Трейдер придбав опціони put та call одного фінансового інструменту зі страйком \$100. Премія за опціоном put становить \$5, а за опціоном call - \$6. Розрахуйте точки безбитковості цієї стратегії.

Розв'язання:

Витрати на формування стратегії: $\$5 + \$6 = \$11$.

Точки безбитковості: $\$100 + \$11 = \$111$ та $\$100 - \$11 = \$89$.

2. Хеджер придбав опціон put на акцію, яка є у його розпорядженні. Сплачена премія - \$5, а страйк - \$60. Чи вигідним є виконання опціону, якщо на ринку спот ціна акції становить \$58? Розрахуйте фінансовий результат хеджера, якщо він придбав акцію за \$50.

Розв'язання:

Ціна на ринку є нижчою страйка, отже виконувати опціон вигідно.

Загальний фінансовий результат: $\$60 - \$50 - \$5 = \5 .

3. Значення індексу біржі становить \$1000, а гарантійне забезпечення по ф'ючерсу на індекс - 5%. Яку максимальну кількість ф'ючерсів можна придбати на \$3000?

Розв'язання:

*Гарантійне забезпечення на один ф'ючерс: $\$1000 * 0,05 = \50*

Максимальна кількість ф'ючерсів: $\$3000 / \$50 = 60$ штук.

Тема 8. Первинний та вторинний ринок цінних паперів

1. Первинний ринок: функції та суб'єкти
2. Специфіка механізму розміщення цінних паперів
3. Організатори торгівлі на вторинному ринку цінних паперів
4. Операційний механізм фондової біржі. Електронна торговельна система
5. Індeksi міжнародних і національних ринків цінних паперів

Первинний ринок – це ринок, що обслуговує випуск (емісію) та первинне розміщення цінних паперів. Він має складну структуру, яка багато в чому залежить від структури фінансового

ринку, кількості його учасників і фінансових інструментів, їх класів і видів, ступеня розвитку інфраструктури тощо.

Емісія – це встановлений законодавством порядок і послідовність з дій емітента щодо виведення цінних паперів на первинний ринок. Емісія цінних паперів включає: визначення розміру випуску; підготовку та публікацію проспекту емісії; реєстрацію випуску; друк бланків цінних паперів (за умови випуску в документарній формі); публікацію оголошення про здійснення емісії.

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV, *емісія* – сукупність дій емітента, що провадяться в установленій законодавством послідовності і спрямовані на розміщення емісійних цінних паперів серед їх перших власників. *Перший власник* – особа, яка набула права власності на цінні папери безпосередньо від емітента або особи, яка видала неемісійний цінний папір, чи андеррайтера

Випуск цінних паперів – сукупність певного виду емісійних цінних паперів одного емітента, однієї номінальної вартості, які мають однакову форму випуску і міжнародний ідентифікаційний номер, та забезпечують їх власникам однакові права незалежно від часу придбання і способу їх емісії.

Розміщення цінних паперів – відчуження цінних паперів у процесі їх емісії у порядку, встановленому законодавством, та з урахуванням положень проспекту. *Проспект цінних паперів* – документ, який оформлюється при здійсненні публічної пропозиції цінних паперів та містить інформацію.

Фондова біржа забезпечує умови для проведення регулярних торгів цінними паперами та іншими фінансовими інструментами за встановленими правилами у спосіб, що приводить до укладання біржових контрактів (договорів) щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів.

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV, **фондова біржа** – це професійний учасник ринку цінних паперів, який створює організаційні, технологічні, інформаційні, правові та інші умови для збирання та поширення інформації стосовно пропозицій цінних паперів та інших фінансових інструментів і попиту на них, проведення регулярних біржових торгів цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, централізованого укладання договорів щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів згідно з правилами, що встановленими такою фондовою біржею.

Статут фондової біржі затверджується вищим органом фондової біржі. В ньому зазначаються її найменування і місцезнаходження, порядок управління і формування її органів та їх компетенція, мета діяльності, підстави та порядок припинення діяльності біржі, розподілу майна у разі її ліквідації.

Торгівля на фондовій біржі здійснюється за **правилами фондової біржі**, що затверджуються біржовою радою та реєструються НКЦПФР. Фондова біржа зобов'язана до подання правил фондової біржі на реєстрацію в НКЦПФР укласти договір про кліринг та розрахунки за правочинами щодо цінних паперів з особою, яка провадить клірингову діяльність. Вимоги до зазначеного договору встановлюються НКЦПФР. До моменту укладення зазначеного договору фондова біржа не має права провадити діяльність з організації торгівлі цінними паперами.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність первинного ринку цінних паперів.
2. Які функції в структурі ринку цінних паперів виконує первинний ринок?
3. Що являють собою такі поняття як «емісія», «випуск цінних паперів» і «розміщення цінних паперів»? як вони між собою співвідносяться?
4. Розкрийте основні функції первинного ринку цінних паперів.
5. В чому полягає сутність публічного розміщення цінних паперів?
6. Охарактеризуйте етапи проведення публічного розміщення цінних паперів.
7. Порівняйте переваги розміщення цінних паперів та отримання банківських кредитів.
8. Як організовується приватне розміщення цінних паперів?
9. Які етапи включає процес приватного розміщення цінних паперів?
10. Що представляють собою організатори торгівлі ?

11. Розкрийте сутність торгівельних систем на ринку цінних паперів.
12. Охарактеризуйте функції, які виконують організатори торгівлі та торгівельні системи.
13. Яких правил повинні дотримуватися члени фондової біржі?
14. Опишіть операційний механізм функціонування фондових бірж в Україні.
15. Що таке біржове замовлення та які накази може дати клієнт брокеру?
16. За якими ознаками можна класифікувати фондові індекси?
17. Як розраховуються фондові індекси за методом середнього арифметичного зваженого і за методом середнього геометричного зваженого ?
18. Дайте загальну характеристику фондовим індексам світу.
19. Скільки фондових індексів та які включає в себе система індексів Доу-Джонса?
20. Охарактеризуйте основні фондові індекси України?

Перелік типових завдань із теми

1. Цінові фондові індекси базуються на:

- а) середніх по ринку цінах на акції;
- б) капіталізації компаній, цінні папери яких використовуються для розрахунку індексу;
- в) середніх цінах по ринку на похідні фінансові інструменти;
- г) цінах на цінні папери, що входять до індексного кошика.

2. Спосіб емісії цінних паперів, що передбачає їх відчуження шляхом безпосередньої письмової пропозиції цінних паперів заздалегідь визначеному колу осіб, кількість яких не перевищує 100 – це:

- а) публічне розміщення;
- б) приватне розміщення;
- в) делістинг;
- г) емісія.

3. Сукупність дій емітента, що провадяться в установленій законодавством послідовності і спрямовані на розміщення емісійних цінних паперів серед їх перших власників – це...

- а) емісія;
- б) випуск цінних паперів;
- в) розміщення цінних паперів;
- г) лістинг.

4. Промисловий індекс Доу-Джонса (Dow-Jones Industrial Average - DJIA) – розраховується як:

- а) середньоарифметична зважена курсів акцій 30 найбільших промислових компаній;
- б) середньгеометрична курсів акцій 15 найбільших промислових компаній;
- в) середньоарифметична курсів акцій 30 найбільших промислових компаній;
- г) середньоарифметична курсів акцій 20 найбільших промислових компаній.

5. Документ, що містить основну інформацію про особливості розміщення певних видів цінних паперів, – це:

- а) інвестиційний сертифікат;
- б) лістинг;
- в) сертифікат ФОН;
- г) проспект емісії.

Тема 9. Грошовий ринок

1. Сутність та особливості функціонування грошового ринку.
2. Структура грошового ринку та його інструменти.
3. Ринок золота та дорогоцінних металів.
4. Специфіка операцій на міжбанківському ринку.

Грошовий ринок – це сегмент фінансового ринку, на якому здійснюються короткострокові

фінансові операції та відбувається рух обігових коштів фінансових і нефінансових корпорацій, держави, домогосподарств, а також некомерційних організацій. Відповідно, *об'єктом* економіко-правових відносин на грошовому ринку є їх тимчасово вільні кошти.

Інструменти грошового ринку – векселі, депозитні (ощадні) сертифікати, банківські акцепти, євродолари (депозити в доларах, що розміщені за межами США), контракти, відповідно до яких учасники сторін домовляються про терміни здійснення угод зі зворотними позиціями (договори про перепродаж) тощо. Ціною товару, що продається на грошовому ринку, є позиковий відсоток.

На відміну від інших сегментів фінансового ринку, грошовий ринок є оптовим, а його *основною економічною функцією* є забезпечення суб'єктів економічної системи ефективними інструментами для коригування ліквідності своїх активів.

Прийнято виділяти дві підсистеми грошового ринку: 1) готівкових грошей; 2) короткострокових боргових зобов'язань.

У цілому, грошовий ринок охоплює економічні відносини, що виникають стосовно переміщення грошових потоків між його учасниками з приводу:

- акумулювання тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів;
- надання, використання та повернення кредитів;
- здійснення безготівкових розрахунків для клієнтів та банків у грошовій одиниці України на території України;
- здійснення касових операцій для клієнтів;
- надання факторингових послуг тощо.

На грошовому ринку принципово змінюється статус грошей та цілі їх купівлі і продажу. Зокрема, продаж грошей власниками на ринку виступає у формі їх передавання контрагентам у тимчасове користування в обмін на такі інструменти, які надають їм можливість зберегти право власності на ці гроші, відновити право розпорядження ними та одержати певний дохід у вигляді відсотків. У свою чергу, купівля грошей на ринку є формою одержання покупцями у своє розпорядження певної суми грошей в обмін на **фінансові інструменти**.

Грошовий ринок за видами фінансових інструментів, що застосовуються для переміщення грошей від їх продавців до покупців, можна поділити на чотири сегменти: 1) ринок боргових зобов'язань; 2) ринок цінних паперів; 3) валютний ринок.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність грошового ринку?
2. Які критерії структуризації грошового ринку?
3. Як називаються інструменти, що використовуються на грошовому ринку? Назвіть ці інструменти.
4. Які інструменти ринку грошей? Чим відрізняють боргові інструменти від неборгових?
5. Які види кредиту ви можете назвати?
6. Які інструменти ринку капіталів?
7. На якому секторі грошового ринку діють фінансові посередники?
8. Як можна визначити сутність ринку золота?
9. Як можна охарактеризувати ринок золота та дорогоцінних металів у складі фінансового ринку?
10. Які причини обумовили перехід ролі грошового товару від товарів першої необхідності до предметів розкоші, звичайних металів, благородних металів?
11. Чому розвиток грошового товару не зупинився на золоті?
12. Які форми організації ринку дорогоцінних металів застосовують у сучасній світовій практиці?
13. Якими є основні класифікаційні ознаки ринку золота та дорогоцінних металів?
14. Які є основні види торгівлі банківськими металами?
15. Які країни мають найбільші золотовалютні резерви?
16. Як можна визначити сутність міжбанківського ринку?
17. Які види операцій здійснюються на міжбанківському ринку?
18. Яка основна функція міжбанківського ринку? Чому?
19. Хто є суб'єктами на міжбанківському ринку?

20. В чому полягає основна відмінність між форвардними і ф'ючерсними операціями?

Перелік типових завдань із теми

1. За інституційними ознаками грошових потоків грошовий ринок має такі сегменти:

- а) ринок боргових зобов'язань; ринок цінних паперів; валютний ринок;
- б) ринок грошей; ринок капіталів;
- в) ринок цінних паперів; ринок банківських кредитів; ринок послуг недепозитних фінансових посередників;
- г) вірної відповіді немає.

2. За видами фінансових інструментів, що застосовуються для переміщення грошей від їх продавців до покупців, грошовий ринок структурується на:

- а) ринок боргових зобов'язань; ринок цінних паперів; валютний ринок;
- б) ринок грошей; ринок капіталів;
- в) ринок цінних паперів; ринок банківських кредитів; ринок послуг недепозитних фінансових посередників;
- г) вірної відповіді немає.

3. Кредити рефінансування надаються:

- а) для розширення фінансової діяльності банків;
- б) виключно для підтримки ліквідності банків у разі виникнення розривів у часі між виконанням вимог та зобов'язань;
- в) коли відсутня можливість підтримати ліквідність на міжбанківському ринку;
- г) для здійснення банками спекулятивних операцій з іноземною валютою.

4. Характерною особливістю ринку грошей є:

- а) занадто мінливий попит і пропозиція на гроші та волатильність процентної ставки;
- б) гроші, що швидко вивільняються з обороту та більш стабільна процентна ставка;
- в) менш рухливий попит і пропозиція на гроші та більш стабільна процентна ставка;
- г) менш рухливий попит і пропозиція на гроші та волатильна процентна ставка.

5. Сферою економічних відносин, де об'єктом операцій виступає золото, яке надане на певних умовах є:

- а) кредитний ринок;
- б) валютний ринок;
- в) ринок золота;
- г) усі відповіді правильні;

Тема 10. Кредитний ринок

1. Кредити: принципи, форми, види та функції
2. Організація та функціонування кредитного ринку
3. Види та форми державного кредиту
4. Процес банківського кредитування та визначення вартості кредитних ресурсів
5. Оцінювання кредитоспроможності позичальника

З функціональної точки зору, кредитний ринок – це сукупність економіко-правових відносин щодо купівлі-продажу позичкового капіталу з метою забезпечення безперервності реалізації відтворювального процесу, а також задоволення потреб у ньому сектору загальнодержавного управління та домогосподарств. На ньому акумулюються вільні грошові кошти (ресурси) фінансових і нефінансових корпорацій, держави, а також заощадження домогосподарств, які згодом трансформуються в об'єкт продажу (позичковий капітал) і перерозподіляються на умовах повернення, строковості та платності відповідно до попиту та пропозиції на них.

З організаційно-інституційної точки зору, кредитний ринок – це сукупність фінансових установ, які здійснюють посередництво за руху тимчасово вільних коштів від їх продавців (власників) до покупців (користувачів). На ньому з боку попиту на гроші виступають

позичальники, а з боку пропозиції грошей – кредитори.

Усі здійснювані операції на кредитному ринку, незважаючи на відмінність у формах їх здійснення, являють собою кредитні угоди, де предметом є **позичковий капітал**, а ціною – **відсоткова ставка**. Вона відображає умови надання кредиту (позики), а також доступність позичкового капіталу для позичальника (користувача). Ціна кредиту (**позичковий відсоток**) відображає загальний стан попиту та пропозиції ресурсів на кредитному ринку. Вона знаходиться під впливом таких чинників:

- циклічності розвитку економіки (на спаді позичковий відсоток, як правило, збільшується, на підйомі – зменшується);
- темпів інфляції (зростання її темпів призводить до підвищення номінальних відсоткових ставок на ринку);
- ефективності інструментів регулювання монетарної влади (із збільшенням рівня облікової ставки (ставки рефінансування) збільшується вартість кредиту);
- динаміки грошових накопичень (доходів) економічних суб'єктів (за тенденції їх скорочення позичковий відсоток, як правило, збільшується).

У цілому, базою для встановлення рівня відсоткової ставки є **облікова ставка НБУ** (рис. 12.3), що може змінюватися залежно від цілей грошово-кредитної політики. Так, якщо НБУ має на меті скоротити грошову масу в країні (проводить політику рестрикції), облікова ставка збільшується, що призводить до подорожчання кредитів. У випадку проведення грошово-кредитної політики експансії, що спрямована на розширення грошової маси та здешевлення кредитів, облікова ставка знижується. Тобто зміни облікової ставки НБУ прямо пропорційно впливають на рівень відсоткової ставки за кредитом. У разі її зміни відсоткова ставка, що зазначена у договорі, може переглядатися та змінюватися лише на підставі взаємної згоди кредитора та позичальника.

Сума кредиту обернено впливає на рівень відсоткової ставки. Зазвичай остання є нижчою за видачі великого кредиту, оскільки відносні витрати, що пов'язані з його обслуговуванням, нижчі ніж за обслуговування кількох малих кредитів. Крім того, великі кредити надаються, як правило, великим і фінансово стабільним клієнтам (проте з правила можуть бути винятки: кредитор може не зменшувати відсоткову ставку за великим кредитом, коли за його підрахунками це може призвести до підвищення ризику кредитного портфеля внаслідок порушення принципу диверсифікації).

Ціна кредитних ресурсів прямопропорційно впливає на рівень відсоткової ставки за кредитом: чим дорожче ресурси, які залучає банк, тим, за інших рівних умов, вищою буде відсоткова ставка. На ціну цих ресурсів впливає ставки за депозитами, отриманими міжбанківськими кредитами та інші витрати, що пов'язані із залученням ресурсів.

Попит на кредити прямопропорційно впливає на рівень відсоткової ставки. Зростання попиту зумовлює підвищення ставки за кредитами. Але в умовах конкуренції між кредитними установами та боротьби за розширення ринку послуг кредитні установи можуть не зважати на це ринкове правило. Вони можуть не підвищувати рівень відсоткових ставок за зростання попиту на кредит, керуючись тим, що нижчі відсоткові ставки дадуть змогу залучити більшу кількість клієнтів і завоювати конкурентні переваги. Чим більша *пропозиція кредитів*, тим дешевшими вони є для позичальника, і навпаки.

Ліквідність і вартість застави обернено впливають на рівень відсоткової ставки за кредитом: чим вище ліквідність і вартість застави, тим, за інших рівних умов, відносно нижчою буде ставка. Це пов'язано з тим, що ліквідна застава зменшує ризик втрат у разі примусового погашення кредиту за рахунок її реалізації.

Акумуляція та перерозподіл вільних грошових ресурсів в економіці здійснюється через **кредитний механізм**, основою якого є кредит, що відрізняється від інших активів фінансового ринку, з притаманними йому принципами зворотності, терміновості та платності.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сутність кредиту як економічної категорії.
2. Назвіть види банківських кредитів та критерії їх класифікації.

3. Які засади формування кредитної політики?
4. Назвіть джерела формування кредитних ресурсів банку та дайте їх характеристику.
5. На які цілі банкам забороняється надавати кредити?
6. Які види застави можуть виступати в якості забезпечення за кредитом.
7. Що таке гарантія і які види гарантії використовуються банками в якості забезпечення за кредитами?
8. Охарактеризуйте фактори, які впливають на встановлення відсоткової ставки за кредитом?
9. Назвіть методи ціноутворення за кредитами.
10. Яким чином здійснюється розрахунок суми відсотків за кредитом?
11. Назвіть основні етапи кредитного процесу.
12. Які документи подаються позичальником-юридичною особою для отримання кредиту в банку?
13. У чому полягає сутність фінансового моніторингу кредитних операцій банку?
14. Назвіть мету та основні напрями кредитного моніторингу.
15. Сутність і мета оцінки кредитоспроможності позичальника.
16. Які фактори впливають на вибір системи показників оцінки кредитоспроможності позичальника?
17. Які переваги мають рейтингові методики оцінки кредитоспроможності позичальника?
18. Які фінансові показники використовуються для оцінки фінансового стану позичальника – юридичної особи?
19. Назвіть особливості оцінки кредитоспроможності позичальника – фізичної особи.
20. Сутність і перспективи використання кредитного скорингу для оцінки кредитоспроможності позичальника – фізичної особи?

Перелік типових завдань із теми

1. Банківський кредит це:

- а) позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на принципах, визначених у кредитній угоді;
- б) сума відстрочки платежу за реалізовані товари та надані послуги;
- в) кошти, що залучені банком на принципах платності, строковості та повернення;
- г) послідовність етапів реалізації кредитних відносин.

2. За наявністю і характером забезпечення розрізняють позики:

- а) кредитні лінії;
- б) короткострокові;
- в) бланкові;
- г) стандартні.

3. На другому етапі кредитного процесу:

- а) позичальник подає в банк пакет документів для отримання кредиту;
- б) банк приймає рішення про видачу кредиту або відмову у видачі кредиту;
- в) банк здійснює кредитний моніторинг;
- г) банк проводить оцінку кредитоспроможності позичальника.

4. Відповідно до умов кредитного договору позичальник зобов'язаний:

- а) проводити перевірку первинних документів, що підтверджують цільове використання кредиту;
- б) проводити перевірку наявності заставленого майна та умови його зберігання;
- в) забезпечувати своєчасне погашення заборгованості за кредитом та сплату відсотків;
- г) вимагати пролонгацію кредиту у випадку виникнення тимчасових фінансових труднощів.

5. Для оцінки ділової активності позичальника необхідно розрахувати коефіцієнт:

- а) миттєвої ліквідності;
- б) фінансової незалежності;
- в) рентабельності активів;
- г) оборотності активів.

Тема 11. Фундаментальний і технічний аналіз

1. Інвестиційна політика та стратегія портфельного інвестування

2. Фундаментальний аналіз у портфельному управлінні
3. Технічний аналіз у портфельному управлінні

Визначення цілей вкладення та типу інвестиційного портфеля, що реалізує обрану стратегію, дозволяє перейти до безпосереднього формування портфеля фінансових інструментів. Ефективність цього формування забезпечується використанням двох альтернативних теоретичних концепцій, відомих як «традиційний підхід до формування портфеля» і «сучасна портфельна теорія».

Традиційний підхід до формування портфеля базується на інструментарії технічного та фундаментального аналізу. Обидва ці підходи мають тривалу практику на Заході і являють собою два традиційних методи інвестиційного аналізу. Фундаментальний аналіз – це аналіз чинників, які впливають на вартість цінного паперу. Він призначений відповісти на питання, який папір потрібно купувати або продавати, а технічний аналіз – коли це потрібно робити (див. розділ 13.5).

Засновником фундаментального аналізу можна вважати *Бенджаміна Грехема*, який у своїй книзі «Принципи і техніка аналізу цінних паперів» (*Security analysis. Principles and technique*) вперше провів паралель між внутрішньою вартістю та ринковою ціною акції.

Фундаментальний аналіз — метод прогнозування майбутніх змін цін фінансових інструментів на підставі економічних, політичних та інших суттєвих факторів і показників, які вірогідніше за все чинитимуть вплив на попит і пропозицію цих інструментів.

Можна виділити наступні положення, які лежать в основі фундаментального аналізу:

1. На розвинутому ринку капіталу ціна фінансового інструменту надзвичайно чутлива до фундаментальних чинників, пов'язаних з підприємством.
2. Поточні коливання цін – це певний природний фон, на який можна не зважати з точки зору загального стану справ.
3. Ринкові котирування цін фінансового інструменту є пасивним відображенням справжньої його вартості, яка лежить в їх основі, і це відображення так чи інакше співвідноситься з активами, які стоять за кожним інструментом.

Основні фінансові показники компанії, які необхідно розглядати під час аналізу привабливості емітентів, можна розподілити на такі групи:

а) *показники платоспроможності (ліквідності)*. Вони дають уявлення про спроможність підприємства здійснювати поточні розрахунки та сплачувати короткострокові зобов'язання. До них відносять коефіцієнт абсолютної ліквідності, проміжний коефіцієнт покриття, загальний коефіцієнт покриття.

б) *показники фінансової стійкості*. Вони показують рівень залучення позичкового капіталу і спроможності підприємства обслуговувати цей борг. До них відносять коефіцієнт автономії, питому вагу позичкових коштів, питому вагу дебіторської заборгованості у вартості майна, питому вагу власних і довгострокових позичкових коштів.

в) *показники ділової активності*. Вони свідчать про те, наскільки ефективно використовують кошти підприємства. До них відносять коефіцієнти оборотності запасів, оборотність власних коштів, загальний коефіцієнт оборотності.

г) *показники рентабельності*. Вони дозволяють робити висновок про прибутковість підприємства. До них відносять коефіцієнти рентабельності майна, рентабельності власних коштів, рентабельності виробничих фондів, рентабельності довгострокових і короткострокових фінансових вкладень, рентабельності власних і довгострокових позичкових коштів, коефіцієнт продаж.

Питання для самоконтролю

1. За якими основними принципами будуються інвестиційні портфелі?
2. Чим відрізняється традиційний підхід до формування портфеля від сучасної портфельної теорії?
3. Які цілі переслідує інвестор при формуванні портфеля?
4. Чому традиційний підхід передбачає вкладення коштів у добре відомі компанії?
5. Що послужило причиною виникнення сучасної портфельної теорії?

6. Назвіть основні відмінності традиційного підходу до управління фінансовими інструментами і сучасної портфельної теорії. Які ознаки має ефективний і досконалий ринки? Чи існують вони на сучасних ринках капіталів?
7. Сутність та способи реалізації фундаментального аналізу?
8. Перелічіть та охарактеризуйте види фундаментального аналізу. Технічний аналіз як спосіб оцінки тенденцій на фінансовому ринку.

Перелік типових завдань із теми

1. Портфель облігацій – це:

- а) портфель, що дозволяє забезпечувати високі темпи приросту інвестованого капіталу в довгостроковій перспективі. Його різновидом є портфель акцій венчурних (ризикових) підприємств;
- б) портфель, який формується для забезпечення високих темпів формування поточного доходу, мінімізації інвестиційних ризиків, одержання ефекту «податкового щита» в процесі фінансового інвестування;
- в) формування такого портфеля здійснюють, як правило, інституційні інвестори шляхом придбання фінансових інструментів, емітованих іноземними суб'єктами господарювання. Зазвичай він націлений на забезпечення мінімізації рівня інвестиційних ризиків;
- г) вірної відповіді немає.

2. У разі коли портфель складається з певної кількості фінансових інструментів одного виду, він є.....

- а) недиверсифікованим;
- б) диверсифікованим;
- в) широко диверсифікованим;
- г) ваша відповідь.

3. Узагальнено моделі тактичного розміщення ресурсів можна розділити на наступні групи:

- а) оціночні стратегії, циклічні стратегії;
- б) циклічні стратегії, тактичні стратегії та комбінація першої і другої стратегій;
- в) оціночні стратегії, циклічні стратегії та комбінація першої і другої стратегій;
- г) вірної відповіді немає.

4. Фундаментальний аналіз – це:

- а) аналіз чинників, які впливають на вартість фінансового інструменту;
- б) метод зміни цін акцій на підставі економічних, політичних та інших суттєвих факторів і показників, які вірогідніше за все чинитимуть вплив на попит і пропозицію цих фінансових інструментів;
- в) етап вивчення попиту і пропозиції.

5. Засновником фундаментального аналізу можна вважати:

- а) Генріха Гонре;
- б) Бенджаміна Грехема;
- в) Джозефа Стігліца;
- г) вірної відповіді немає.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які нобелівські лауреати досліджували проблематику фінансового ринку?
2. Як можна визначити сутність фінансового ринку?
3. Якою є традиційна сегментація фінансового ринку?
4. Як можна охарактеризувати місце ринку цінних паперів у складі фінансового ринку?
5. Чи можна виділяти страховий ринок у складі фінансового ринку?
6. У чому відмінність сучасних сегментацій фінансового ринку від запропонованих раніше?
7. Що є критерієм розмежування ринків на розвинуті і ті, що розвиваються?
8. У чому полягає Гіпотеза ефективності фінансового ринку?
9. Чи можна вважати фінансовий ринок України універсальним?
10. Які фінансові центри є сьогодні провідними на ринках капіталу?

11. Як можна охарактеризувати сутність фінансового ринку як об'єкту регулювання?
12. Що можна віднести до об'єктів регулювання на фінансовому ринку?
13. Які основні моделі регулювання фінансового ринку існують у сучасних умовах?
14. Які види регулювання виділяються на фінансовому ринку?
15. Які рівні регулювання чинять найсуттєвіший вплив на функціонування фінансового ринку?
16. Яка модель регулювання фінансового ринку існує в Україні? Які її позитивні та негативні риси?
17. У чому полягає мегарегулювання фінансового ринку? Яка роль у цьому мегарегулятора?
18. Як процеси глобалізації впливають на регулювання національних фінансових ринків?
19. У чому полягає сутність державного регулювання фінансового ринку?
20. Що включає у себе сектор фінансових корпорацій?
21. На які підсектори поділяються фінансові посередники?
22. Які допоміжні фінансові корпорації працюють на ринку цінних паперів?
23. У чому полягає діяльність допоміжних фінансових корпорацій у сфері страхування та недержавного пенсійного забезпечення?
24. У чому полягає зміст фінансового посередництва?
25. Що входить до статистичної класифікації фінансової та страхової діяльності?
26. Із чого складається банківська система України?
27. Наведіть принципи діяльності кредитних спілок.
28. Що є предметом безпосередньої діяльності страховика?
29. Чим відрзняється учасник пенсійного фонду від вкладника?
30. Що таке класичний і маркетинговий підхід до формування ціни?
31. В чому полягає особливість гіпотези ефективних ринків?
32. Охарактеризуйте класичні теорії ціноутворення, за допомогою яких можна пояснити походження цін на фінансові інструменти.
33. Чим пояснюється спекулятивність і хибність у походженні цін фінансового ринку?
34. В якому аспекті слід застосовувати теорії фінансового ринку до походження цін на фінансовому ринку?
35. Назвіть учасників ціноутворення на фінансовому ринку.
36. Для чого необхідне регулювання цін на фінансовому?
37. Роль інституційних учасників у забезпеченні рівноваги на фінансовому ринку.
38. Що являє собою ризик на фінансовому ринку?
39. Які види та типи ризиків існують на фінансовому ринку?
40. Назвіть основні види пайових цінних паперів, дайте їх коротку характеристику.
41. Які нормативно-правові акти визначають механізми випуску, розміщення та обігу акцій ?
42. Яким законодавством регулюється випуск, розміщення, обіг та викуп сертифікатів операцій з нерухомістю ?
43. Розкрийте сутність акцій та наведіть їх класифікацію ?
44. Зробіть порівняльний аналіз простих та привілейованих акцій.
45. Що таке публічне та приватне розміщення акцій та в чому їх відмінності одне від одного ?
46. Які етапи передбачає відкрите (публічне) розміщення акцій ?
47. Перелічіть права та обов'язки власників акцій.
48. Перелічіть види привілейованих акцій та охарактеризуйте їх.
49. З огляду на фіксований характер виплат за привілейованими акціями та відсутність заздалегідь визначеного терміну їх погашення на який з боргових цінних паперів вони схожі?
50. Назвіть основні види боргових цінних паперів, дайте їх коротку характеристику.
51. Дайте характеристику казначейським зобов'язанням України.
52. В чому полягає економічна сутність ощадного та депозитного сертифікату? Чи є між ними відмінності у вітчизняній практиці?
53. За якими ознаками класифікуються облігації?
54. Який з боргових цінних паперів вважається найменш ризиковим ?
55. Зробіть порівняльний аналіз облігацій та акцій.

56. Що таке публічне та приватне розміщення облігацій та в чому їх відмінності одне від одного?
57. Охарактеризуйте специфіку місцевих облігацій.
58. Які моделі оцінки вартості облігацій можна виділити?
59. В узагальненому вигляді перерахуйте етапи процесу визначення кредитного рейтингу.
60. Що таке строкові угоди? Які вони бувають?
61. Які можливості для економічних агентів надає строковий ринок?
62. Які функції в економіці відіграє ринок деривативів?
63. Чим відрізняється хеджер від арбітражера?
64. Що представляє собою базовий актив похідного фінансового інструменту?
65. Відмінні та спільні риси форвардних і ф'ючерсних контрактів.
66. Що таке страйкова ціна і внутрішня вартість деривативу?
67. Яку функцію на строковому ринку виконують спекулянти?
68. Що таке свопи і на які види вони поділяються?
69. У чому полягають особливості ф'ючерсних контрактів?
70. Розкрийте сутність первинного ринку цінних паперів.
71. Які функції в структурі ринку цінних паперів виконує первинний ринок?
72. Що являють собою такі поняття як «емісія», «випуск цінних паперів» і «розміщення цінних паперів»? як вони між собою співвідносяться?
73. Розкрийте основні функції первинного ринку цінних паперів.
74. В чому полягає сутність публічного розміщення цінних паперів?
75. Охарактеризуйте етапи проведення публічного розміщення цінних паперів.
76. Порівняйте переваги розміщення цінних паперів та отримання банківських кредитів.
77. Як організовується приватне розміщення цінних паперів?
78. Які етапи включає процес приватного розміщення цінних паперів?
79. Що представляють собою організатори торгівлі ?
80. У чому полягає сутність грошового ринку?
81. Які критерії структуризації грошового ринку?
82. Як називаються інструменти, що використовуються на грошовому ринку? Назвіть ці інструменти.
83. Які інструменти ринку грошей? Чим відрізняють боргові інструменти від неборгових?
84. Які види кредиту ви можете назвати?
85. Які інструменти ринку капіталів?
86. На якому секторі грошового ринку діють фінансові посередники?
87. Як можна визначити сутність ринку золота?
88. Як можна охарактеризувати ринок золота та дорогоцінних металів у складі фінансового ринку?
89. Які причини обумовили перехід ролі грошового товару від товарів першої необхідності до предметів розкоші, звичайних металів, благородних металів?
90. Охарактеризуйте сутність кредиту як економічної категорії.
91. Назвіть види банківських кредитів та критерії їх класифікації.
92. Які засади формування кредитної політики?
93. Назвіть джерела формування кредитних ресурсів банку та дайте їх характеристику.
94. На які цілі банкам забороняється надавати кредити?
95. Які види застави можуть виступати в якості забезпечення за кредитом.
96. Що таке гарантія і які види гарантії використовуються банками в якості забезпечення за кредитами?
97. Охарактеризуйте фактори, які впливають на встановлення відсоткової ставки за кредитом?
98. Назвіть методи ціноутворення за кредитами.
99. Яким чином здійснюється розрахунок суми відсотків за кредитом?
100. За якими основними принципами будуються інвестиційні портфелі?
101. Чим відрізняється традиційний підхід до формування портфеля від сучасної портфельної теорії?

102. Які цілі переслідує інвестор при формуванні портфеля?
103. Чому традиційний підхід передбачає вкладення коштів у добре відомі компанії?
104. Що послужило причиною виникнення сучасної портфельної теорії?
105. Назвіть основні відмінності традиційного підходу до управління фінансовими інструментами і сучасної портфельної теорії. Які ознаки має ефективний і досконалий ринки? Чи існують вони на сучасних ринках капіталів?

Перелік питань до поточного контролю №1

1. Сутність фінансового ринку та його роль в економіці.
2. Функції фінансового ринку.
3. Суб'єкти фінансовому ринку та їх класифікація.
4. Структуризація та сегментація фінансового ринку за основними ознаками.
5. Поняття фінансових активів їх властивості та класифікація.
6. Поняття та класифікація фінансових інструментів.
7. Держава та місцеві органи влади (муніципалітети) як суб'єкти фінансового ринку.
8. Домогосподарство як суб'єкт фінансового ринку.
9. Інститути інфраструктури фінансового ринку.
10. Методи державного регулювання фінансового ринку
11. Повноваження та завдання саморегулювних організацій на фінансовому ринку.
12. Поняття фінансового посередництва та фінансових посередників, їх значення.
13. Функції фінансового посередництва.
14. Класифікація фінансових посередників.
15. Банківська діяльність у сфері надання фінансових послуг.
16. Класифікація банків.
17. Банківські об'єднання.
18. Небанківські кредитні інститути.
19. Сутність, види та механізм здійснення факторингових послуг
20. Лізингові операції: сутність, види.
21. Діяльність кредитних спілок.
22. Ломбардна діяльність на фінансовому ринку
23. Роль страхових компаній на фінансовому ринку.
24. Інститути спільного інвестування та їх типи.
25. Інститути спільного інвестування та їх види.
26. Недержавні пенсійні фонди: сутність, види.
27. Сучасний стан функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні.
28. Концепція зміни вартості грошей у часі.
29. Теперішня та майбутня вартість грошей.
30. Види та структура відсоткових ставок.
31. Фінансовий ризик: поняття та основні види.
32. Засоби вирішення фінансових ризиків.
33. Методи та критерії вимірювання ступеня фінансового ризику.

Перелік питань до поточного контролю №2

1. Акції: сутність, види та особливості розміщення.
2. Види цін на акції.
3. Інвестиційні сертифікати: сутність, особливості емісії та обігу.
4. Облігації: сутність, види.
5. Особливості випуску та обігу державних цінних паперів.
6. Ощадний та депозитний сертифікат: сутність, особливості обігу.
7. Обіг векселів в Україні.
8. Рейтингове оцінювання боргових цінних паперів
9. Форвардні контракти
10. Сутність та механізм укладання ф'ючерсного контракту

11. Порівняльний аналіз форвардних і ф'ючерних контрактів.
12. Опціони: сутність, види.
13. Загальна характеристика структурованих цінних паперів
14. Первинний та вторинний ринок цінних паперів: сутність, учасники.
15. Інфраструктура ринку цінних паперів
16. Професійна діяльність на ринку цінних паперів.
17. Емісійна діяльність держави на ринку цінних паперів
18. Андеррайтинг як форма розміщення цінних паперів на первинному ринку.
19. Види андеррайтингу.
20. Фондова біржа: сутність, функції. Місце на вторинному ринку цінних паперів.
21. Основні фондові біржі України.
22. Біржові операції та біржові угоди з цінними паперами.
23. Види та характеристика біржових наказів (заявок).
24. Методи формування біржового курсу.
25. Сучасний стан функціонування фондових бірж в Україні.
26. Індикатори ринку цінних паперів (біржові індекси) в Україні
27. Первинна публічна пропозиція акцій (IPO) як спосіб виходу на світові фондові ринки. Етапи проведення.
28. Структура грошового ринку та його інструменти
29. Характеристика облікового ринку та його особливості.
30. Міжбанківський ринок та операції, що здійснюються на міжбанківському ринку
31. Валютний ринок: суть, поняття та суб'єкти
32. Конверсійні операції на валютному ринку.
33. Ринок капіталів: суть, функції та суб'єкти.
34. Валютні операції з негайною поставкою (поточні)
35. Строкові валютні операції.
36. Валютний арбітраж: сутність та види.
37. Банківське кредитування. Види кредитів
38. Особливості проведення фундаментального аналізу фінансових ринків.
39. Особливості проведення технічного аналізу фінансових ринків.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Сутність фінансового ринку та його роль в економіці.
2. Функції фінансового ринку.
3. Суб'єкти фінансовому ринку та їх класифікація.
4. Структуризація та сегментація фінансового ринку за основними ознаками.
5. Поняття фінансових активів їх властивості та класифікація.
6. Поняття та класифікація фінансових інструментів.
7. Держава та місцеві органи влади (муніципалітети) як суб'єкти фінансового ринку.
8. Домогосподарство як суб'єкт фінансового ринку.
9. Інститути інфраструктури фінансового ринку.
10. Методи державного регулювання фінансового ринку
11. Повноваження та завдання саморегулювних організацій на фінансовому ринку.
12. Поняття фінансового посередництва та фінансових посередників, їх значення.
13. Функції фінансового посередництва.
14. Класифікація фінансових посередників.
15. Банківська діяльність у сфері надання фінансових послуг.
16. Класифікація банків.
17. Банківські об'єднання.
18. Небанківські кредитні інститути.
19. Сутність, види та механізм здійснення факторингових послуг
20. Лізингові операції: сутність, види.
21. Діяльність кредитних спілок.

22. Ломбардна діяльність на фінансовому ринку
23. Роль страхових компаній на фінансовому ринку.
24. Інститути спільного інвестування та їх типи.
25. Інститути спільного інвестування та їх види.
26. Недержавні пенсійні фонди: сутність, види.
27. Сучасний стан функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні.
28. Концепція зміни вартості грошей у часі.
29. Теперішня та майбутня вартість грошей.
30. Види та структура відсоткових ставок.
31. Фінансовий ризик: поняття та основні види.
32. Засоби вирішення фінансових ризиків.
33. Методи та критерії вимірювання ступеня фінансового ризику
34. Акції: сутність, види та особливості розміщення.
35. Види цін на акції.
36. Інвестиційні сертифікати: сутність, особливості емісії та обігу.
37. Облігації: сутність, види.
38. Особливості випуску та обігу державних цінних паперів.
39. Ощадний та депозитний сертифікат: сутність, особливості обігу.
40. Обіг векселів в Україні.
41. Рейтингове оцінювання боргових цінних паперів
42. Форвардні контракти
43. Сутність та механізм укладання ф'ючерсного контракту
44. Порівняльний аналіз форвардних і ф'ючерсних контрактів.
45. Опціони: сутність, види.
46. Загальна характеристика структурованих цінних паперів
47. Первинний та вторинний ринок цінних паперів: сутність, учасники.
48. Інфраструктура ринку цінних паперів
49. Професійна діяльність на ринку цінних паперів.
50. Емісійна діяльність держави на ринку цінних паперів
51. Андеррайтинг як форма розміщення цінних паперів на первинному ринку.
52. Види андеррайтингу.
53. Фондова біржа: сутність, функції. Місце на вторинному ринку цінних паперів.
54. Основні фондові біржі України.
55. Біржові операції та біржові угоди з цінними паперами.
56. Види та характеристика біржових наказів (заявок).
57. Методи формування біржового курсу.
58. Сучасний стан функціонування фондових бірж в Україні.
59. Індикатори ринку цінних паперів (біржові індекси) в Україні
60. Первинна публічна пропозиція акцій (ІРО) як спосіб виходу на світові фондові ринки. Етапи проведення.
61. Структура грошового ринку та його інструменти
62. Характеристика облікового ринку та його особливості.
63. Міжбанківський ринок та операції, що здійснюються на міжбанківському ринку
64. Валютний ринок: суть, поняття та суб'єкти
65. Конверсійні операції на валютному ринку.
66. Ринок капіталів: суть, функції та суб'єкти.
67. Валютні операції з негайною поставкою (поточні)
68. Строкові валютні операції.
69. Валютний арбітраж: сутність та види.
70. Банківське кредитування. Види кредитів
71. Особливості проведення фундаментального аналізу фінансових ринків.
72. Особливості проведення технічного аналізу фінансових ринків

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Оцінювання самостійної роботи здобувачів заочної форми навчання має свої особливості, зважаючи на те, що більша частина навчального матеріалу опрацьовується самостійно.

Місце самостійної та індивідуальної роботи в системі оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання із дисципліни «Фінансовий ринок»

Таблиця 1

Вид роботи	Принципи оцінювання	Максимальна кількість балів
Аудиторна контрольна робота	Тестові завдання закритого типу – 1*10 тестів=10 б. Тестові завдання відкритого типу 1*10 тестів=10 б. Задача – 2 задачі*3=6б. Теоретичні запитання – 2 запитання*2= 4 бали	30 балів
Індивідуальне завдання	Виконана аналітична робота відповідає вимогам методичних вказівок, відображає сучасні тенденції із заданої проблематики та пояснює причинно-наслідкові зв'язки явищ – 20 балів; Виконана аналітична робота містить незначні помилки, недотримано часового інтервалу, у висновках не зовсім глибоке розуміння явищ – 10 балів; Виконана аналітична робота виконана із грубими порушеннями вимог методичних рекомендацій – 5 балів.	20 балів
Сумма балів		50

Самостійна робота студента включає виконання індивідуального заняття, яке оцінюється в 20 балів, а також включає вивчення теоретичного матеріалу із курсу, питання якого містить аудиторна контрольна робота, що оцінюється у 30 балів.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та екзамену (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку:

Таблиця 2

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами й критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					Екзамен/ Диференційований залік	Залік

90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно - варіативний)	добре	зараховано
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	Задов.	
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів		
------	---	--	---	--	--

Переведення даних 50-бальної шкали оцінювання в 4-бальну та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку (для навчальної дисципліни, що вивчається протягом одного, двох і більше семестрів з підсумковим контролем у формі екзамену):

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
				Екзамен/диференційований залік	Залік
40-50	A	Відмінно	Високий (творчий)	відмінно	Зараховано
40-44	B	дуже добре	Достатній (конструктивно - варіативний)	добре	
35-39	C	Добре			
30-34	D	Задовільно	Середній (репродуктивний)	задовільно	
25-29	E	Достатньо			
17-24	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
0-16	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту			

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Господарський кодекс України від 16.01.03 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
2. Класифікація видів економічної діяльності (ДК 009:2010): Наказ Держспоживстандарту України: від 11.10.10 р. № 457. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=vb457609-10>.
3. Класифікація інституційних секторів економіки України: Наказ Держкомстату України: від 18.04.05 р. № 96. URL: <http://www.kapitalizator.com/natsionalni-derzhavni-statystichni-klassifikatsiyi-klassifikatory>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» від 30.11.2001 № 559. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>.
5. Положення про функціонування фондових бірж: Рішення НКЦПФР №1688 від 22.11.2012р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1188-13>
6. Про акціонерні товариства Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: zakon1.rada.gov.ua
7. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>.
8. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996., № 448-96 ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>.

9. Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облигацій підприємств, облигацій міжнародних фінансових організацій та їх обігу: Рішення НКЦПФР від 27.12.2013 № 2998. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0171-14>.
10. Про затвердження Положення Про функціонування фондових бірж: Рішення НКЦПФР: від 22.11.2012 № 1688. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12>.
11. Про затвердження Правил розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій: Рішення НКЦПФР від 16.10.2012 № 1470. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1855-12>.
12. Про інститути спільного інвестування [Електронний ресурс]: Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
13. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.
14. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19.06.2003 № 979-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/979-15>.
15. Про порядок реєстрації проспекту емісії та випуску акцій корпоративного інвестиційного фонду: Положення НКЦПФР від 20.06.2013 № 1104. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1187-13>.
16. Про порядок реєстрації проспекту емісії та випуску інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду: Положення НКЦПФР від 20.06.2013 № 1103. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1188-13>.
17. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.01 р. № 2664. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2664-14>.
18. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 № 978-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/978-15>
19. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.06 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>.
20. Ваніна Н. М. Ринок цінних паперів. Практикум: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2014. 176 с.
21. Долінський Л. Б. Фінансові обчислення та аналіз цінних паперів: навч. посіб. К.: Майстер-клас, 2005. 192с.
22. Еш С.М. Ринок фінансових послуг: підручник. Київ: ЦУЛ, 2015. – 420 с.
23. Клименко В. В. Фінансовий ринок : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / В. В. Клименко, Л. М. Акімова, Л. М. Докієнко. Київ : Центр учб. літ., 2015. 357 с
24. Миркин Я. М. Англо-русский толковый словарь по финансовым рынкам. Свыше 13 000 терминов. М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. 778 с.
25. Пепа Т. В. Біржова діяльність: навч. посіб. / Т. В.Пепа, Т. І. Пішеніна, В. В. Лавринович. К.: Ліра-К, 2016. 540 с.
26. Поважний О. С. Цінні папери і фондовий ринок : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 364 с.
27. Прямухіна Н. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 304 с.
28. Рябокiнь М. В. Сек'юритизація фінансових активів як інноваційна форма фінансування в Україні : дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси та кредит». Ірпiнь, 2016. 269 с.
29. Торгiвля цiнними паперами: навч посiб / В. П. Лiсовий, К. Г. Отченаш, В. В. Токар. К. : КНЕУ, 2010. –407 с.
30. Фiнансовий ринок : пiдруч.: у 2-х т. Ю.М. Коваленко, Ю.В. Ковернiнська, С.В. Онишко, М.О. Кужелєв [та iн.]. Державна фiскальна служба України, Ун-т ДФС України. Ірпiнь, 2018. Т.2. 387 с.
31. Фондовий ринок: пiдручник; у 2 кн./ за ред. д. е. н. проф., члена-коресп. НАН України В.Д. Базилевича, Кн.1. Київ: Знання, 2015. 621 с.
32. Цiнні папери: пiдручник / В. Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та iн. Київ. Нац. У-т iм.. Т.Г. Шевченка, Знання, 2011. 1094 с.
33. Цiнні папери: практикум / В. Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та iн. Київ. Нац. У-т iм.. Т.Г. Шевченка, Знання, 2013. 791с.

34. Черкасова С. Г. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2015. – 450 с.
35. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підручник. Київ: Знання, 2015. 535 с.

Допоміжна :

36. Вергелюк Ю. Ю. Теоретичні засади визначення якості фінансових послуг банківських установ України. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25, № 2. С.21-26.
37. Вергелюк Ю.Ю. Фінансова безпека кредитного ринку. *Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід»*. 2018. № 11. С. 31–36.
38. Вергелюк Ю.Ю. Державне регулювання взаємодії інститутів спільного інвестування та компаній з управління активами в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". 2018. №10. С.82-88.
39. Коваленко Ю. М. Изменение парадигмы регулирования финансового сектора экономики. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*. 2013. № 5. С. 6–8.
40. Коваленко Ю. М. Інституціалізація фінансового сектору економіки: [монографія] / Ю. М. Коваленко. Ірпінь, 2013. – 608 с.
41. Коваленко Ю. М. Сучасне інституційне середовище фінансового сектору економіки України. *Фінанси України*. 2013. № 5 (210). С. 100–111.
42. Онишко С.В., Савенко Д.О. «Теоретична концептуалізація інституціонального забезпечення фінансового ринку» *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2020. №18(46). С. 219-228.
43. Онишко С.В. Фінансова безпека і фінансова політика в категоріях взаємовпливу та узгодження. *Збірник наукових праць Університету ДФС України*. 2018. № 2.С. 266-276.
44. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С.В. Онишко. Ірпінь: Видавництво НУДПСУ, 2016. С. 335.– (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 45).
45. Чуницька І.І. Роль інфраструктурного потенціалу фінансового ринку у забезпеченні його гнучкості та безпеки. *Науковий журнал «Проблеми економіки»*. 2017. № 1. С. 357-365.
- Міжнародні видання*
46. Verheliuk, Y., Koverninska, Y., Korneev, V., & Kononets, A. (2019). Bank crediting to the sector of non-financial corporations in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 14(3), 64-75. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85071947732&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sid=000a100560bf1208169c7623f78825b3&sot=autdocs&sdt=autdocs&sl=18&s=AUID%2857210927925%29&relpos=0&citeCnt=0&searchTerm=>
47. Yu. Yu. Vergeluk, V. V. Korneev, A. A. Khodzhaian, Yu. V. Koverninska (2019), Monetary policy: regulatory news and change in the movement of financial flows. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 4(31). 375-384. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190952>.
48. Karpenko, L.; Chunytska, I., Oliinyk, N.; Poprozman, N.; Bezkorovaina, O. Consideration of Risk Factors in Corporate Property Portfolio Management. *J. Risk Financial Manag.* 2020, 13, 299. URL: <https://www.mdpi.com/1911-8074/13/12/299>.
49. The European Bank Reconstruction and Development. URL: <http://www.ebrd.com>.
50. The European Central Bank. URL: <http://www.ecb.int>.
51. The Federal Reserve System (FRS). URL: <http://www.federalreserve.gov>.
52. The Global Competitiveness Report. World Economic Forum. URL: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness/index.html>.
53. The Group of Thirty. URL: <http://www.group30.org>.
54. The Index of Economic Freedom. URL: www.heritage.org/index.
55. The International Monetary Fund (IMF). URL: <http://www.imf.org>.
56. The Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). URL: <http://www.oecd.org>.
57. The Transparency International. URL: <http://www.transparency.org>.
58. The United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). URL: <http://unctad.org>.

59. The World Bank. URL: <http://worldbank.org>.
60. The World Economic Forum. URL: www.weforum.org.
61. The World Trade Organization. URL: <http://www.wto.org>.

Інтернет-ресурси

62. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
63. Інформаційно-аналітичний портал рейтингового агенства «Рюрік». URL: <http://rurik.com.ua/main-definitions.html>.
64. Інформаційно-аналітичний портал рейтингового агенства «Кредит-рейтинг». URL: <http://www.credit-rating.ua/ua/about-rating/terms/>
65. Інформаційно-аналітичний портал Українського агенства фінансового розвитку. URL: <http://www.ufin.com.ua/shkala-kred-reit.htm>
66. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua>.
67. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
68. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: <http://www.uaib.com.ua/>.

Рецензія

на методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з обов'язкової дисципліни «Фінансовий ринок» для підготовки I (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Методичні рекомендації до проведення самостійної та індивідуальної роботи вибіркової дисципліни «Фінансовий ринок» спрямовані на самостійне освоєння навичок навичок у здобувачів вищої освіти заданої спеціальності. Зокрема, враховано практичну спрямованість даної дисципліни, зроблено акцент на розв'язанні практичних завдань та аналізі сегментів фінансового ринку.

Питання для самостійного вичення та індивідуальні завдання – охоплюють усі аспекти функціонування фінансового ринку, як теоретичні так і практичні та дозволяють досягти мети та завдань дисципліни. Методичні рекомендації до проведення семінарських включають перелік питань по темах, які виносяться на самостійне опрацювання, а також завдання індивідуальної роботи.

Заслужовує на увагу перелік наведених практичних завдань і способів розв'язання, що дозволяє здобувачів досягнути теоретичні знання і втілити їх практично.

Методичні рекомендації до проведення самостійної та індивідуальної роботи з курсу «Фінансовий ринок» відповідають вимогам, що висуваються до навчально-методичного забезпечення вищих навчальних закладів і можуть бути рекомендовані до використання в навчальному процесі.

Рецензент:

к.е.н., доцент

доцент кафедри публічних фінансів

Т.А. Коляда

Рецензія

на методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з обов'язкової дисципліни «Фінансовий ринок» для підготовки I (бакалаврського) рівня вищої освіти заочної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Зміст і структура методичних рекомендацій до проведення до проведення самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Фінансовий ринок» відзначаються логічною побудовою та відображують широкий спектр питань, які необхідні для базових знань здобувачів із даного напрямку та сприяє формуванню практичних навичок та компетентностей, які необхідні при подальшому працевлаштуванні.

Питання самостійної та індивідуальної робіт, що містять методичні рекомендації сприятиме глибокому засвоєнню студентами теоретичних і практичних аспектів функціонування фінансового ринку.

Методичні рекомендації до проведення до проведення самостійної та індивідуальної роботи складаються з теоретичних самостійних питань до 10 тем, які допомагають розкрити предмет дисципліни та надаватимуть студентам необхідні знання, навички та вміння аналізувати діяльність суб'єктів фінансового ринку.

Методичні рекомендації до проведення самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Фінансовий ринок» відповідають встановленим вимогам, що висуваються до навчально-методичного забезпечення вищих навчальних закладів і можуть бути рекомендовані до використання в навчальному процесі.

Рецензент:

д.е.н., професор

професор кафедри фінансових ринків та технологій

Ю.М. Коваленко